

TYÖNTEKIJÖIDEN NÄKEMYKSIÄ SOSIAALI- PEDAGOGISESTA HEVOSTOIMINNASTA

Maija Larja

Opinnäytetyö, kevät 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Larja, Maija. Työntekijöiden näkemyksiä sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Helsinki, kevät 2013, 54s., 1 liite.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tämän opinnäytetyön aiheena on sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Toiminta perustuu sosiaalipedagogiseen viitekehykseen, jonka kolme keskeistä elementtiä ovat yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää työntekijöiden näkemyksiä sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Miten he määrittelevät toiminnan, miten he järjestävät toimintaa ja miten he kuvaavat toiminnan vaikuttavuutta. Tavoitteena oli myös tämän työn avulla lisätä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yleistä tunnettavuutta sosiaali- ja terveysalalla.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin talven 2012 aikana haastattelemalla kahdeksaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa järjestävää henkilöä. Haastatteluissa käytettiin teemahaastattelua. Haastattelut litteroitiin, jonka jälkeen ne analysoitiin käyttämällä sisällönanalyysejä.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta nähtiin tavoitteellisena toimintana, jolla on pitkäkestoiset vaikutukset. Haastateltavien mukaan toiminnan vaikuttavuus perustuu toiminnallisuuteen, elämyksellisyyteen ja yhteisöllisyyteen, mutta siihen vaikuttavat myös ympäristötekijät. Vahvimmin aineistoissa nousi esiin turvallisuuden merkitys toiminnan onnistumisessa.

Tuloksista nousi esiin kolme erilaista määrittelyä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteille. Ne olivat ongelmien ennaltaehkäiseminen, sosiaalinen kuntoutus eli jo olemassa olevien ongelmien ratkaiseminen ja kasvatuksen tukeminen.

Osa haastateltavista ei rajannut toiminnasta pois mitään asiakasryhmää, mutta osan mielestä toiminta ei sovellu tai siitä ei olisi hyötyä muun muassa henkilöille, jotka eivät pidä eläimistä, ovat vakavasti mielenterveysongelmaisia, päihteiden käyttäjiä tai vakavasti vammaisia.

Asiakkaiden omat tavoitteet toiminnalle erosivat usein lähettävän tahon ja työntekijöiden asettamista tavoitteista. Niissä tuli selvästi esiin se, että he mielsivät sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ennemminkin harrastukseksi, eikä esimerkiksi sosiaaliseksi kuntoutukseksi.

Asiasanat: sosiaalipedagogiikka, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, eläinavusteinen toiminta, kvalitatiivinen tutkimus, kuntouttava toiminta, ennaltaehkäisevä työ

ABSTRACT

Maija Larja. Socio-pedagogic equine activities. Workers' aspect. 54p., 1 appendix. Language: Finnish. Helsinki, spring 2013. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The objective of the study was to find out workers' aspect about socio-pedagogic equine activities. Especially how they define this activity, how they organize the activity and how they describe the impressiveness of the activity. Another objective was to put socio-pedagogic equine activities on the map among social and health services. The socio-pedagogical equine activity is based on the social pedagogical framework, where three essential elements are communality, functionality and intense experience.

Data for this study was collected during winter 2012 by interviewing eight workers who were running socio-pedagogic equine activities. The interviews were theme interviews. The interviews were transcribed and after that they were analyzed by using the content analysis method.

The main results of this study were that the socio-pedagogical equine activity was seen as a targeted activity, with long-lasting effects. The interviewed workers considered that the effectiveness of the activity was based on functionality, intense experience and communality but also environmental factors had an influence on the activity. The safety issues were seen as a major factor of the success of the activity.

The workers highlighted three different definitions of the socio pedagogical equine activities which were: prevention of the problems, social rehabilitation and support of upbringing. Some of the interviewed workers did not exclude any customer group. Some others, however, thought that the activity would not be suitable or effective for instance for people who do not like animals, are severely mentally ill, are intoxicant abusers or are severely disabled.

The customers' own targets for the activity were often different than the targets of the professionals. Customers found the activity more like a hobby than social rehabilitation. Maybe this was part of the success.

Key words: social pedagogy, socio-pedagogical equine activities, animal assisted activities, qualitative research, rehabilitative work, preventative work

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA	7
2.1 Sosiaalipedagoginen viitekehys	7
2.2 Hevosen antamat mahdollisuudet eläinavusteisessa työssä.....	9
2.3 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta	11
2.3.1 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan juuret.....	11
2.3.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoreettinen tausta	12
2.3.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kohderyhmä	14
2.3.4 Ratsastusharrastus Suomessa	15
2.3.5 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, ratsastusterapian ja vammaisratsastuksen eroavaisuudet.....	15
3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	18
3.1 Kvalitatiivinen tutkimus	18
3.2 Teemahaastattelu.....	19
3.3 Aineiston keruu.....	20
3.4 Aineiston analysointi.....	21
4 SELVITYKSEN TULOKSET.....	22
4.1 Haastateltavien taustatiedot	22
4.2 Haastateltavien määrittely sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta	22
4.3 Sosiaalipedagoginen viitekehys toiminnassa	26
4.4 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan järjestämisen lähtökohdat.....	32
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	37
5.1 Yhteenveto tuloksista	37
5.2 Oma pohdinta.....	41
5.3. Opinnäytetyön luotettavuus ja eettinen näkökulma	43
5.4 Jatkotutkimus- ja kehittämis ehdotukset.....	44
LÄHTEET.....	47
LIITE: Haastattelulomake sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajille	52

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, koska olen kiinnostunut eläinavusteisesta toiminnasta ja haluaisin tulevaisuudessa hyödyntää eläinten antamia mahdollisuuksia ihmisten hyvinvoinnin parantamisessa ja kuntoutuksessa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarkastella haastatteilla kerätyn tiedon avulla sosiaalipedagogista hevostoimintaa työntekijöiden näkökulmasta, miten he määrittelevät toiminnan, miten toimintaa järjestetään ja miten he kuvaavat toiminnan vaikuttavuutta.

Ratsastusharrastuksen olen aloittanut yhdeksän vuotiaana, tosin jo sitä ennen kävin kesäleireillä setäni tallilla. Ennen oman hevosen hankkimista minulla oli kolme hoitohevosta ratsastuskoululla. Hevosharrastus on siis aina ollut iso osa elämäni, ja se on myös auttanut minua selviytymään vaikeista hetkistä elämässäni. Talliyhteisö on myös tukenut omaa kasvuani ja kehitystäni, koska siellä olen oppinut monia elämässä tarpeellisia asioita, kuten vastuunottokykyä ja vuorovaikutustaitoja.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ensimmäinen ammatillinen täydennyskoulutus järjestettiin Suomessa vuonna 2002, joten se on vielä aika uusi toimintamuoto, mutta tavoitteena on saada toiminta laajenemaan tunnetuksi ja hyväksytyksi sosiaalisen kuntoutuksen ja hyvinvoinnin edistämisen muodoksi (Okulov 2005, 1,3). Toivon, että opinnäytetyöni avulla pystyisin lisäämään sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tunnettavuutta ennaltaehkäisevänä toimintana ja sosiaalisen kuntoutuksen menetelmänä ainakin muiden opiskelijoiden, eli tulevien sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten keskuudessa. Sosionomin koulutus antaa mahdollisuuden sijoittua moninlaisiin työtehtäviin, joissa voisi hyvin hyödyntää eläinavusteista toimintaa. Sosiaalialalla eläinavusteista toimintaa on järjestetty hyvin tuloksin esimerkiksi perhekodeissa, mielenterveystyössä, vankiloissa ja vanhustyössä.

Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla voidaan auttaa syrjäytymisvaarassa olevia tai jo syrjäytyneitä ihmisiä, mutta sitä voidaan hyödyntää myös muilla ryhmillä (Hevosopisto 2013).

2 SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA

2.1 Sosiaalipedagoginen viitekehys

Sosiaalipedagogiikalla on historiansa aikana ollut monenlaisia eri määritelmiä (Kurki & Nivala 2006, 12). Sosiaalipedagogiikan eri määrittelyitä tutkinut José María Quintana erottelee määrittelyistä näkemyksiä, joissa sosiaalipedagogiikka nähdään ensinnäkin oppina, jossa ihmistä tai erityisesti lapsia ja nuoria autetaan yhteiselämään toisten kanssa ja ehkäistään sosiaalisia ongelmia. Toisissa näkemyksissä taas sosiaalipedagogiikka nähdään enemmänkin poliittisena oppina, jossa yksilöä kasvatetaan yhteiskuntaa varten tai analysoidaan yhteiskunnassa vallitsevia kasvatuskäsitteitä. (Kurki 2006, 115–116.)

Nykyisin sosiaalipedagogiikan määrittelyksi hyväksytään sosiaalisen kasvun tukeminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen (Kurki 2006, 116), joka on melko lähellä edellisessä kappaleessa esitettyä näkemyksiä ihmisten auttamisesta yhteiselämään toistensa kanssa ja sosiaalisten ongelmien ehkäisyä. Tässä työssä nojaan tähän määritelmään, koska sosiaalipedagogisen hevostoiminnan päätehtävänä on syrjäytymisen ehkäisy sekä sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukeminen (Sosiaalipedagoginen Hevostoiminta yhdistys ry. 2011b).

Sosiaalipedagogisessa työssä tulee välttää yksinkertaistettua ihmiskäsitystä sekä nopeaa ongelmien määrittelyä. Sen sijaan siinä korostuu asiakkaan ja työntekijän välinen dialoginen suhde. Tärkeää on, että asiakkaan kanssa luodaan pysyvä suhde, ja hänen rinnallaan kuljetaan tarvittavan pitkän matkaa. (Ranne 2005, 18.) Sosiaalipedagoginen työ voi tapahtua niin kahdenkeskisen kuin ryhmässä tapahtuvan dialogisen keskustelun kautta, mutta myös yhdessä tekemisen ja elämisen kautta (Hämäläinen 1999, 66). Dialogisuuden lisäksi sosiaalipedagogisen toiminnan peruselementtejä ovat yhteisöllisyys, elämyksellisyys ja toiminnallisuus (Hämäläinen 2006, 67).

Asiakkaan saamat yhteisöllisyyden kokemukset ovat keskeisiä sosiaalipedagogiikassa (Ranne & Rouhiainen-Valo 2005, 30). Ihminen tarvitsee sosiaalisten

suhteiden lisäksi myös yhteisöllisiä vuorovaikutussuhteita. Yhteisölliseen suhteeseen liittyy käsite aito yhteisö, jonka Kurki (2011, 45) on määritellyt seuraavasti:

Sellaista sosiaalisen suhteen muotoa, jossa sosiaalista toimintaa ohjaa yhteiset arvot ja kiinnostus, voidaan kutsua yhteisöksi. Yhteisöön kuuluvilla henkilöillä on yhteiset mielenkiinnon kohteet ja tavoitteet, ja he liittyvät yhteen tiettyä tarkoitusta varten.

Sosiaalipedagogisessa ajattelussa ihmissuhteet ja yhteisöllisyys nähdään tärkeänä osana hyvää elämää. Yhteisöllä on yksilölle useampi merkitys, jolloin se voidaan nähdä sekä tukena että peilinä. Sosiaalipedagogiikassa myös mielihyvän kokemista tavoitellaan yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen kautta, koska ihmisen taito jakaa kokemuksiaan vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa on hyvän elämän keskeinen osa. Hyvään elämään nähdään siis kuuluvan yksilölliset arvovalinnat sekä osallisuus yhteisöllisessä elämänmuodossa (Launonen & Puolimatka 1999, 34, 37,39).

Osallisuudella tarkoitetaan sosiaalipedagogiikassa yksilön ja yhteiskunnan välistä suhdetta, missä yksilöllä on mahdollisuus kiinnittyä sellaisiin yhteiskunnan järjestelmiin, jotka ovat tärkeitä hänen elämänlaatunsa ja elämänhallinnan kannalta. (Hämäläinen 1999, 106.)

Sosiaalipedagogisessa toiminnassa on tärkeää kokemusten ja elämysten saaminen sekä niiden jakaminen toisille. Lähtökohtana on, että ihmistä autetaan itse oivaltamaan asioita erilaisten toimintojen myötävaikutuksella. Tällainen luova toiminta auttaa ihmistä esimerkiksi löytämään elämäänsä sisältöä, vahvistamaan itsetuntoa, rentoutumaan sekä pohtimaan ja selkiyttämään olemassaoloon liittyviä arvokysymyksiä. (Hämäläinen 1999, 66–67.) Elämyksellisen toiminnan avulla ihmisen on mahdollista saavuttaa onnistumisen kokemuksia, joiden merkitys on tärkeää hänen toimintakyvyn ja elämänhallinnan kannalta (Putkonen-Hutchins 2010, 7).

Tavoitteena sosiaalipedagogisessa työssä on edistää ihmisten yhteisvastuuta sekä omatoimisuutta. Perusajatuksena on siis antaa vaikeuksissa oleville ihmisille mahdollisuus osallistua, kohdata toisia ihmisiä, etsiä heidän kanssaan

suuntaa omalle elämälle sekä kehittää ja toteuttaa itseään. (Hämäläinen 2006, 72.) Toiminnassaan ihminen toteuttaa vapauttaan tekemällä omia valintoja ja sitä kautta luomalla ja rakentamalla itseään (Kurki 2011, 43).

Sosiaalipedagogista työtä voidaan tehdä hyvinkin erilaisten kohderyhmien parissa, mikä edellyttää työntekijältä kohderyhmien erityispiirteiden tuntemusta. Toisaalta sosiaalipedagogista työtä voidaan tehdä myös sellaisten ryhmien parissa, missä ongelmat ovat vasta pikku hiljaa syntymässä, tai eivät ole vielä edes syntyneet. Tällaiseen ennaltaehkäisevään työhön panostaminen on järkevää niin eettisesti kuin myös taloudellisesti ajateltuna. (Hämäläinen 2006, 75.)

Sosiaalipedagogiikkaa täytyy opiskella, jotta se voi muotoutua tietoiseksi ammatilliseksi orientaatioksi ja sitä voidaan hyödyntää käyttöteorianä. Sosiaalipedagogiikkaa voi käyttää paitsi ammatillisissa yhteisöissä kuten sosiaalityössä, mutta sitä voidaan levittää myös muualle (Ranne 2005, 17.), kuten harrastustoimintaan esimerkiksi ratsastuskouluihin.

2.2 Hevosen antamat mahdollisuudet eläinavusteisessa työssä

Eläinavusteisen toiminnan ja eläinavusteisen terapian ero on se, että eläinavusteinen toiminta (eng. animal-assisted activities) on vapaaehtoisten ihmisten järjestämää toimintaa, kun taas eläinavusteinen terapia (eng. animal-assisted therapy) on aina ammattilaisen tekemää työtä (Hart 2000, 82). Eläinavusteisessa toiminnassa ja terapiassa voidaan käyttää hevosten lisäksi esimerkiksi koiria, maatilan eläimiä, kissoja, lintuja, pieniä nisäkkäitä ja kaloja (Hart 2000, 89–94). Eläinten silittämällä on jo pitkään tiedetty olevan ihmisen verenpainetta alentava vaikutus, jonka uskotaan liittyvän stressitason alenemiseen. Vastaavasti, kun koiria ja hevosia silitetään, niin niiden verenpaine ja sydämen syke alenee, luultavasti samasta syystä tai ainakin osoituksena siitä, että eläin nauttii kokemuksesta. (Beck 2000, 36.)

Saaliseläiminä hevoset ovat (yli)varuillaan, kunnes ne oppivat että ne eivät ole vaarassa. Toisin kuin useimmat koirat, jotka luottavat ihmiseen ehdoitta, hevo-

set vaativat ihmistä työskentelemään saavuttaakseen hevosen luottamuksen. (MacLean 2011,10.)

Hoitaminen on tärkeää suhteen rakentamisessa hevosen kanssa. Monille ihmisille on helpompaa tulla toimeen eläinten kuin toisten ihmisten kanssa, koska eläin on hyväksyvämpi, se ei vastaa nenäkkäästi ja se nauttii kosketuksesta. Hevoset ovat suurempia kuin tyypilliset lemmikkieläimet, joten ihmiset joilla on ongelmia hallita impulssejaan, ymmärtävät heti, että jos he käyttäytyvät aggressiivisesti tai tekevät odottamattomia liikkeitä, hevonen on kyllin suuri aiheuttamaan heille merkittävää vahinkoa. (MacLean 2011, 10.) Hevoset ymmärtävät kommunikoinnin pääasiassa elekielen avulla, joten ne auttavat myös ihmistä tulemaan tietoisemmaksi omasta kehostaan, kehonkielestään ja tunteiden ilmaisusta kehonsa kautta. Hevosen elekielen ymmärtäminen helpottaa ihmisiä ymmärtämään myös toisten ihmisten kehonkieltä. (MacLean 2011, 11.) Hevonen toimii ihmiselle myös reflektiopeilinä, esimerkiksi ihmisen pelko ja epävarmuus voivat siirtyä myös hevoseen (Vapalahti 2012, 105).

Hevoset ovat laumaeläimiä ja ne etsivät johtajaa, jota seurata. Hevonen ja ihminen ovat kahden lauma, jossa jompikumpi tekee itsestään johtajan. Jos johtaja ei ole ihminen, se on hevonen. Tullakseen laumanjohtajaksi, on ihmisen ansaittava hevosen kunnioitus olemalla määrätietoinen ja näytettävä olevansa luottamuksen arvoinen. (MacLean 2011, 11.) Hevonen on viisas eläin, ja se oppii nopeasti niin hyvät kuin huonotkin asiat. Toiminnan tulee siis olla aina johdonmukaista, ettei hevonen hämmenny ihmisen antamista epäjohdonmukaisista viesteistä. (Vapalahti 2012, 104). Post-traumaattisesta stressioireyhtymästä kärsiviä sotilaita hevosten avulla kuntouttanut Barbara MacLean kirjoittaakin, että hevosten avulla kuntoutujat ovat saavuttaneet asioita, joita keskusteluun pohjautuvassa terapiassa ei olisi voitu saavuttaa (MacLean 2011, 11).

Eläinavusteiseen toimintaan tai terapiaan valittavien hevosten tulee olla täysin luotettavia. Hevosten kanssa työskenneltäessä kaikkien mukana olevien ihmisten turvallisuuteen on kiinnitettävä enemmän huomiota, verrattuna siihen, kun työskennellään pienempien eläinten kanssa, joilla tiedetään olevan hyvä luonne. Asiakkaalle hevonen kuitenkin tarjoaa sellaisen kokemuksen, jota ei ehkä

voi verrata mihinkään muuhun, sekä täysin ainutlaatuisen fyysisen kokemuksen sosiaalisessa ympäristössä. (Hart 2000, 94.)

2.3 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Tässä luvussa käsittelen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan historiaa, teoreettista taustaa ja toiminnan kohderyhmiä. Lisäksi kerron hieman ratsastusharrastuksen yhteiskunnallisesta asemasta Suomessa sekä käsittelen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, ratsastusterapian ja vammaisratsastuksen eroavaisuuksia.

2.3.1 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan juuret

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan erilaisia sovelluksia löytyy Keski-Euroopasta, etenkin Saksasta. Suomessa sosiaalipedagoginen hevostoiminta sai alkunsa vuonna 2002, jolloin Kuopion yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskuksessa järjestettiin ensimmäinen valtakunnallinen ratsastuspedagogiikan ammatillinen täydennyskoulutus, jonka perustana oli sosiaalipedagoginen viitekehys. (Okulov 2005, esipuhe.) Koulutukseen valittiin 24 henkilöä, joilla oli sosi- aali-, terveyshuolto- tai koulutussektorin ammatillinen koulutus sekä pitkä ko- kemus hevosten kanssa työskentelystä (Koistinen 2005, 9). Koulutuksen nimi vaihdettiin myöhemmin ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevos- toiminnaksi, jotta nimi kuvaisi paremmin toiminnan luonnetta. Ratsastustaitojen opettelu ei ole toiminnassa pääosassa, vaan hevonen on sosiaalipedagogises- sa hevostoiminnassa pikemminkin väline tai väylä toteuttaa sosiaalista kuntou- tusta. (Okulov 2005, esipuhe.)

2.3.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoreettinen tausta

Ypäjän Hevosopiston järjestämässä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksissa sosiaalipedagoginen hevostoiminta määritellään sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseksi. Toiminta on sosiaalista kuntoutusta, joka on koulutettujen aikuisten ohjaamaa ja suunnittelemaa toimintaa. (Hevosopisto 2011.) Toiminnan päämääränä on normaalielämästä syrjäytymisvaarassa olevien tai jo syrjäytyneiden ihmisten auttaminen (Hevosopisto 2012).

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on sosiaalipedagogiseen viitekehykseen pohjautuva, ennaltaehkäisevä ja korjaava sosiaalisen kuntoutuksen menetelmä (Hevostoiminta 2011). Sillä on todettu olevan ihmisen hyvinvointia edistäviä vaikutuksia esimerkiksi itsetunnon, elämänhallinnan ja vuorovaikutustaitojen lisäämiseksi (Vapalahti 2012, 102). Talliympäristö sopii sosiaalipedagogisen toiminnan järjestämiseen erittäin hyvin, koska siellä on valmiina ne elementit, joita toiminnan toteuttamiseen tarvitaan. Tallilla, etenkin ratsastuskouluilla, on usein valmiina yhteisö, mihin uusi tulokas voi liittyä. Talliyhteisössä ihmisiä yhdistää yhteinen kiinnostuksen aihe, eli hevoset. Talliyhteisö ei ole homogeeninen, vaan siihen kuuluu eri-ikäisiä, eri sukupuolta olevia, eri koulutustaustan omaavia lapsia, nuoria ja aikuisia. Miehet tosin ovat usein vähemmistönä.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa toiminnallisuus ja elämyksellisyys ovat läsnä koko ajan. Toimintaan kuuluu kaikki talliympäristössä tapahtuva toiminta. (Hevosopisto 2012.) Tallilla voidaan esimerkiksi korjata hevostarhan aita, lakaista käytäviä ja syötellä hevosia nurmella. Jo pelkkä hevosten tarkkailu laitumella voi antaa elämyksiä, mutta niin myös kärryajelu, ratsastus maastossa tai hevosen harjaus.

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevosen hyvinvointi on tärkeää. Sen avulla nuorelle pyritään tuomaan esille niiden perusasioiden tärkeys, mistä hänen oma hyvinvointinsa syntyy, kuten terveellisestä ravinnosta ja säännöllisistä ruoka-ajoista, puhtaudesta sekä riittävästä liikunnasta ja levosta. Hevosen avulla voidaan harjoitella vuorovaikutustaitoja, mutta sosiaalipedagogisessa hevosto-

toiminnassa hevosten lisäksi keskeisessä asemassa ovat myös tallissa olevat ihmiset sekä toimintaa ohjaava aikuinen. (Hevosopisto 2012.)

Sosiaalipedagogisen viitekehyksen mukaisesti toimiva talli nähdään kasvattavana yhteisönä, jossa rohkaistaan omatoimisuuteen (Saastamoinen 2007, 8). Sosiaalipedagogisesti orientoitunut talliyhteisö tiedostaa kasvatuksellisen tehtävänsä, joka näkyy muun muassa aikuisen näkyvänä roolina ja sen toiminta on ohjattua, vuorovaikutuksellista ja turvallista. Talliyhteisössä jaetaan vastuuta lapsille ja nuorille sopivassa suhteessa heidän ikäänsä ja kehitykseensä nähden. Lapsia ja nuoria ei siis käytetä ilmaisena työvoimana, vaan he osallistuvat aikuisen ohjauksessa tapahtuvaan toimintaan. (Koistinen 2005, 6.) Talliyhteisössä näkyy myös vahvasti eri sukupolvien yli ulottuva yhteisöllinen oppiminen, joka mahdollistaa myös hiljaisen tiedon siirtämisen toisille niin hevostai- doissa kuin myös sosiaalisissa taidoissakin. (Saastamoinen 2007, 8)

Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta on olemassa vielä varsin vähän tutkimuksia. Vuonna 2009 aiheesta tehtiin yksi ammattikorkeakoulutasoinen opinnäytetyö. Vuodesta 2010 alkaen on opinnäytetöitä (AMK) ilmestynyt vuosittain enemmän, mikä kertoo luultavasti siitä, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on alkanut tulla tunnetummaksi toiminnaksi. Pro gradujen -tutkielmien määrä on hieman pienempi kuin opinnäytetöiden. Opinnäytetöistä ja pro gradu -tutkielmista suurin osa on painottunut lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen sekä kuntoutukseen. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennys koulutuksen käyneiden henkilöiden projektitöissä on niin ikään käsitelty enimmäkseen lasten ja nuorten hyvinvointia.

Esimerkiksi Oravan pro gradu -tutkielmassa, jossa tutkittiin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan päämääriä ja käytännön toteutumista, tuloksista kävi ilmi, että toiminnan pääpaino oli syrjäytymisuhan alla elävissä lapsissa ja nuorissa. Toiminnan tavoitteet nousivat asiakkaan yksilöllisen ja sosiaalisen kasvun tavoitteista, näitä olivat muun muassa itsetunto ja arjenhallintataidot sekä sosiaaliset taidot ja kommunikaatiotaidot. (Orava 2010, 76–77.)

Ekebomin ja Kuparin opinnäytetyössä tutkittiin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta alle kouluikäisten lastensuojelun avohuollon asiakkailla. Tuloksista kävi ilmi, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on alle kouluikäisille lastensuojelun asiakkaille hyvä tukimuoto. Sen nähtiin vahvistavan lapsen osallisuutta ja itsetuntoa sekä tukevan lapsen sosiaalisia taitoja. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruselementit toimivat lastensuojelun asiakasta voimauttavana ja kuntouttavana tekijänä. (Ekebom & Kupari 2012, 2.)

Lähiainakoina ollaan julkaisemassa Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitoksella Ritva Kjälmanin tekemä väitöskirja, jossa on tutkittu hevosen ja talliyhteisön avulla tapahtuvaa sosiaalista kuntoutusta ja syrjäytymisen ehkäisyä (Kjälman 2010). Tutkimustieto on erittäin tärkeää ja tarpeellista, jotta toiminnan tunnettavuutta voidaan lisätä.

2.3.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kohderyhmä

Suomen ratsastajainliiton mukaan sosiaalipedagogisen hevostoiminta on tarkoitettu ensisijaisesti lapsille ja nuorille ja sen tavoitteena on auttaa syrjäytymisvaarassa olevia tai jo syrjäytyneitä takaisin normaalielämään (SRL i.a). Hyvätin (2005, 25) mielestä asiakkaan on oltava kiinnostunut hevosista, jotta sosiaalipedagogista hevostoimintaa pystytään toteuttamaan. Oravan mukaan sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta voi olla hyötyä, vaikka asiakas ei olisikaan kiinnostunut hevosista. (Orava 2010, 77). Kuten kaikessa sosiaalipedagogisessa toiminnassa, niin myös sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa asiakkaalla itsellään täytyy olla halu selviytyä arjen haasteista, kyky asettaa itselleen tavoitteita, mutta myös voimia pitää niistä kiinni. Vain ihminen itse voi ottaa vastuun omasta elämästään. (Hyvätti 2005, 25.) Tämä siis rajaa toiminnasta hyötyvää kohderyhmää.

Sosiaalipedagogisen hevostoimintayhdistyksen eettisissä ohjeissa mainitaan muun muassa, että työntekijä on vastuussa toimintansa laadusta ja turvallisuudesta. Jos toiminta ei ole asiakkaalle sopivaa, tulee hänen kieltäytyä toteuttamasta sitä ja ohjata asiakas muiden palveluiden piiriin. (Sosiaalipedagoginen

Hevostoimintayhdistys ry. 2011a.) Toiminnan tarkoituksenmukaisuutta tulee miettiä esimerkiksi silloin, jos asiakas sairauden tai esimerkiksi päihteiden käytön takia käyttäytyy arvaamattomasti tai aggressiivisesti, koska toiminnasta voi tällöin tulla vaarallista (Hyvätti 2005, 24).

2.3.4 Ratsastusharrastus Suomessa

Muissa Pohjoismaissa yhteiskunta tukee hevostoiminnan piirissä tehtävää lapsi- ja nuorisotyötä. Suomessa taas valtiovallan ja yhteiskunnan suhtautuminen lajiin on toisenlaista. Hevostoimintaa ei tueta samalla tavalla kuin monia muita lajeja on jo pitkään tuettu. Myöskään hevostoimintaan liittyvät investoinnit eivät ole saaneet samanlaista tukea, kuin useammat muut toiminnat. Monet ratsastustallit yrittävät selviytyä pienen tulorahoituksen varassa. Tämän vuoksi niillä ei riitä resursseja panostaa fyysisten olosuhteiden parantamiseen, mikä taas vaikuttaa koko toimintakulttuuriin. (Koistinen 2005, 3.)

Yksi koko alaan vaikuttavista tekijöistä on varmasti ratsastuksen mieltäminen edelleenkin enemmän kilpaurheilupainotteisena toimintana. Kuitenkin suurelle osalle lapsia ja nuoria hevostoiminta on yhteisöllistä toimintaa, jossa hevoset ovat tärkeässä osassa. Hevostoiminnan terveellinen koukuttavuus tekee siitä harrastusta suurempaa. Nykypäivänä talliyhteisö saattaa olla monelle lapselle ja nuorelle ainut yhteisö, johon he kuuluvat. Silloin siitä voi tulla voima joka auttaa jaksamaan elämässä eteenpäin. Muista toiminnoista ja harrastuksista hevosharrastus eroaa siinä, että lapsi ja nuori voi osallistua toimintaan eri rooleissa ja toiminta on osallistavaa ja kokonaisvaltaista. (Koistinen 2005, 3–4.)

2.3.5 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, ratsastusterapian ja vammaisratsastuksen eroavaisuudet

Jo antiikin Hippokrates tunsi hevosen ja ratsastuksen terveyttä edistävät vaikutukset. Hän toi esille etenkin ratsastuksen parantavan rytmin, jolla hän tarkoitti

sen tunne-elämää harmonisoivaa vaikutusta, sekä puhtaasti siitä saatavaa fyysistä hyötyä (Mattila-Rautiainen 2011, 10).

Myöhemmin Keski-Euroopassa ja Britanniassa tiede ja käytäntö ovat todistaneet hevosen ja ihmisen välisessä vuorovaikutuksessa syntyvän positiivisia ja ihmisen psykofyysistä kokonaisuutta hoitavia voimavaroja. Myöhemmin myös Suomeen siirtynyt saksalaisen koulukunnan ratsastusterapia on saanut alkunsa tältä perustalta. (Koistinen 2005, 2.) Ratsastusterapiian käyttöä masennuspotilaan kuntoutuksessa tutkinut Suomen kuntoutusliitto toteaa vuoden 2000 loppuraportissaan seuraavaa ”ratsastuksesta tuleva voimakas elämyksellisyys pystyy läpäisemään masennukseen liittyvän vaikeuden innostua oikein mistään” (Hyvätti 2005, 25).

Suomessa ratsastusterapeutteja on koulutettu vuodesta 1988. Suomalainen ratsastusterapeuttikoulutus on nimikesuojattu (ratsastusterapeutti- SRT). (Selvinen 2011,14, 16.) Ratsastusterapeutin koulutus toteutetaan ammatillisena täydennyskoulutuksena ja pohjakoulutusvaatimus siihen on vähintään sosiaali- tai terveysalan opisto- tai ammattikorkeakoulutason peruskoulutuksen lisäksi kahden vuoden työkokemusta alalta ja hyvät hevostaidot (Palola 2003, 80). Ratsastusterapeutin pohjakoulutuksesta riippuen ratsastusterapiassa painottuvat eri osa-alueet, kuten pedagogiset, psykologiset tai motoriset tavoitteet (Suomen ratsastusterapeutit ry 2012.). Toiminnan tarkoituksena on täydentää asiakkaan muun kuntoutuksen tavoitteita (Palola 2003, 80). Ratsastusterapiassa keskitytään lähinnä asiakkaan ja hevosen väliseen vuorovaikutukseen, kun taas sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tarkoituksena on integroida asiakkaat takaisin normaaliin yhteisöön ja siinä toimimiseen (Ketolainen 2005, 70).

Kela korvaa ratsastusterapiaa lääkinnällisenä kuntoutuksena sairausvakuutuslain nojalla. Vammaispalvelulain mukaan ratsastusterapiaa voidaan korvata sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvänä sopeutumisvalmennuksena. (Palola 2003, 81.) Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan korvata esimerkiksi avohuollon tukitoimena, lastensuojelussa kunnan toimesta, kuntoutuksena sairaanhoitopiirin toimesta, maksajia voivat olla myös perhekodit sekä vaikeasti työllistyville työvoiman palvelukeskuksissa yhtenä tukitoimena (Laitinen 2011).

Vammaisratsastus taas on puolestaan vammaisurheilulaji, jota harrastetaan ratsastuksenopettajan valvonnassa (Aro 2003, 22). Se on pääsääntöisesti omakustanteista, mutta kuntoutukselta vastaavalta taholta voi saada maksusitoumuksen (Laitinen 2011). Kouluratsastus on ollut paralympialajina vuodesta 1996 (FEI i.a).

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Opinnäytetyöni lähtökohtana on oma kiinnostukseni sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan ja muuhun eläinavusteiseen työhön. Tavoitteenani on lisätä muiden opiskelijoiden tietoutta eläinavusteisen toiminnan, tässä työssä tarkemmin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan hyödyntämisestä sosiaali- ja terveysalalla. Sosionomeilla on laaja työkenttä. He voivat työskennellä muun muassa nuorisotyössä, lastensuojelussa, mielenterveystyössä, kriminaalityössä, vanhustyössä, vammaistyössä, palvelunohjauksessa ja kuntoutuksessa. Eläinavusteista toimintaa voi hyvin hyödyntää näillä kaikilla asiakasryhmillä.

Tarkoitukseni on tarkastella haastatteluilla kerätyn tiedon avulla sosiaalipedagogista hevostoimintaa työntekijöiden näkökulmasta ja selvittää miten he määrittelevät toiminnan sekä mitkä asiat toiminnassa ja sen onnistumisessa ovat heidän mielestään tärkeitä. Opinnäytetyötä varten haastattelin puhelimitse kahdeksaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksen käynyttä henkilöä.

Tutkimuskysymykseni olivat:

- Miten haastateltavat määrittelevät sosiaalipedagogisen hevostoiminnan?
- Miten haastateltavat järjestävät sosiaalipedagogista hevostoimintaa?
- Miten haastateltavat kuvaavat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta?

3.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Opinnäytetyössäni käytän kvalitatiivista, eli laadullista tutkimus menetelmää. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineistosta pyritään löytämään joitain yhtäläisyyksiä ja tekemään alustavia käsitteitä sekä niiden määrittelyjä (Janhonen & Nikkonen 2001, 15). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pystytään tuomaan esille tutkittavien henkilöiden havainnot tilanteista ja siinä on myös mahdollisuus ottaa

huomioon heidän kehityksensä ja menneisyyteensä liittyvät tekijät. Layderin mukaan kvalitatiivista tutkimusmenetelmää tulisi käyttää silloin, kun ollaan lähellä yksilöä ja vuorovaikutusta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 27.)

Glesnen ja Peshkinin mukaan kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kontekstuaalisuuteen, tulkintaan ja toimijoiden näkökulman ymmärtämiseen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 22). Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija ja haastateltava (kohde) ovat vuorovaikutuksessa keskenään, jolloin tutkimus ottaa osallisen näkökulman. Osallisessa näkökulmassa tutkija osallistuu siihen henkilökohtaisesti ja pyrkii empaattiseen ymmärtämiseen. Tästä johtuen voidaan nähdä, että haastattelut ovat haastattelijan ja haastateltavan yhteistyön tulosta, koska haastateltava saattaa esimerkiksi vahvistaa haastateltavaa. Kvalitatiivisen tutkimuksen raportointi on kuvailevaa, numeerisia osoittimia ei käytetä, tai niitä käytetään hyvin vähän. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 22–24.)

3.2 Teemahaastattelu

Aineiston keruu menetelmäksi valitsin haastattelun. Haastattelu menetelmänä antaa mahdollisuuden selventää ja syventää vastauksia (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34–36). Lisäksi haastattelun avulla voidaan saada kuvaavia esimerkkejä, mikä on mielestäni tärkeää tätä opinnäytetyötä ajatellen.

Haastattelurunkoa (Liite 1) ryhdyin hahmottelemaan luettuani sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoriaa. Sieltä nousi esiin erilaisia teemoja, jotka koin tärkeänä toiminnassa. Varsinaista haastattelua edeltää taustatietojen kysely, joiden tarkoituksena on muun muassa selvittää haastateltavan koulutus- ja hevos-taustaa, jolla voi olla olennainen merkitys, kun aineistoa analysoidaan. Haastattelurunko on jaettu viiteen eri teemaan, jotka käsittelevät toiminnan soveltuvuutta eri ryhmille, käytännön toteuttamista, sosiaalipedagogista viitekehystä, olosuhteiden merkitystä toiminnassa ja yhteistyötä muiden toimintaa järjestävien kanssa. Haastattelukysymykset muodostuivat sosiaalipedagogiikan teorian, sosiaalipedagogisen hevostoiminnan määrittelyn, toimintaan käytännössä tutustumisen sekä oman hevoskokemukseni pohjalta.

Haastatteluksi kutsutaan sellaista tiedonkeruutapaa, jossa henkilöiltä kysytään heidän omia mielipiteitään tutkimuksen kohteesta ja vastaus annetaan puhutussa muodossa. Haastattelu on siis sosiaalinen vuorovaikutustilanne, joka on ennalta suunniteltu ja päämäärähakuinen. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 41–42.) Puolistrukturoidussa haastattelusta ei ole mitään yhtä tiettyä määritelmää, mutta se voidaan ymmärtää seuraavasti. Kysymysten muoto on kaikille sama, mutta niiden järjestystä voidaan vaihtaa tai kysymykset ovat määrätty ennalta, mutta niiden sanamuotoa voi vaihtaa. Myöskään vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin. Puolistrukturoidussa haastattelussa on aina jokin muuttumaton näkökohta, mutta eivät kaikki. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47.)

3.3 Aineiston keruu

Aloitin haastateltavien etsimisen syksyllä 2012, laittamalla sähköpostia sosiaalipedagogisen hevostoiminnanyhdistyksen jäsenille ja internetistä löytämilleni henkilöille. Tällä tavalla sain yhteyden muutamaan henkilöön, mutta joko he eivät sillä hetkellä järjestäneet sosiaalipedagogista hevostoimintaa, yhteydenpito katkesi tai he palasivat asiaan vasta silloin, kun olin jo aloittanut aineiston analyysin.

Suoritin syksyllä 2012 koulussa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vapaavalintaisen kurssin, johon liittyi tutustumiskäynti tallille, jossa järjestetään sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Ensimmäisen haastateltavani sain tältä tutustumiskäynniltä. Tapaamisessa hän esitteli minulle omaa työtään, mikä lisäsi ymmärrystäni sosiaalipedagogista hevostoiminnasta. Tein hänelle myös koehaastattelun, jonka jälkeen pystyin tekemään vielä muutaman muutoksen haastattelulomakkeenrunkoon. Tapaamisessamme nostin esiin haastateltavien löytämisen vaikeuden, joten sain häneltä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksen käyneiden henkilöiden yhteystietoja, joilla olisi mahdollisuus osallistua haastatteluihin. Haastatteluajat sovin joko puhelimitse tai sähköpostin välityksellä.

Kaikki haastattelut tein puhelimitse, koska haastateltavat asuivat eri puolella Suomea. Haastatteluja tein kahdeksan, joista yhden jouduin jättämään analysointi vaiheessa pois, koska haastattelun kuluessa selvisi, että haastateltava ei ollut järjestänyt vielä sosiaalipedagogista hevostoimintaa, eikä tutkimuskysymyksiin siten olisi voinut vastata. Suurin osa haastatteluista kesti noin puoli tuntia, mutta muutama kesti lähemmäs tai yli tunnin. Pyysin myös jokaiselta haastateltavalta lupaa nauhoittaa puhelu litterointia varten. Lupasin myös lähettää valmiin opinnäytetyön kaikille haastateltaville.

3.4 Aineiston analysointi

Sisällönanalyysillä analysoidaan kirjoitettua ja suullista viestintää. Latvalan ja Nuutisen mukaan se perustuu kommunikaatioteoriaan ja -tutkimukseen sekä kommunikaatioprosessien tutkimiseen. Latvalan ja Vanhanen-Nuutisen (2001, 21) mukaan ”sisällönanalyysin avulla voidaan tutkia asioiden ja tapahtumien merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä”.

Haastatteluiden jälkeen litteroin ne sanatarkasti, jotta niiden analysointi olisi minulle helpompaa. Aineiston analysoinnin aloitin lukemalla haastattelut ensin läpi, jolloin minulle syntyi yleinen mielikuva materiaalista. Sen jälkeen kokosin tutkimuskysymyksiäni alle aineistosta niihin vastaavan materiaalin. Analysoitavaa aineistoa tuli yhteensä 34 sivua.

Tutkimuskysymyksen alla olevaa materiaalia rupesin työstämään etsimällä siitä usein esiin nousevia asioita, jotka merkitsin erivärisillä kynillä. Kynän väri tarkoitti aina yhtä teema-aluetta. Esiin nousseita teemoja rupesin työstämään käsittekartan avulla, johon liitin aineistosta löytyneitä kuvauksia, ja vertailin samasta aiheesta puhuttua tekstiä toisiinsa, puhuttiinko asiasta samalla tavalla vai oliko siinä eroavaisuuksia. Valmiista käsittekartoista kokosin haastatteluiden tulokset.

Aineistosta nousi esiin myös sellaisia käsitteitä, joita en haastattelussa kysynyt. Nämä käsitteet olivat toiminnan turvallisuus ja toiminnan järjestäjän ammatillinen pätevyys.

4 SELVITYKSEN TULOKSET

4.1 Haastateltavien taustatiedot

Tässä työssä käytän haastateltavien sitaattien perässä koodia, joka muodostuu kirjaimesta H, joka tarkoittaa haastateltavaa sekä numerosta, joka ilmentää haastattelun järjestyslukua.

Kaikki haastattelemani henkilöt olivat suorittaneet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksen ja harjoittaneet toimintaa koulutuksen jälkeen. Neljä haastateltavaa oli suorittanut koulutuksen vuonna 2011, kaksi haastateltavaa vuonna 2009 ja yksi vuonna 2003. Päätoimisena työnä sosiaalipedagogista hevostoimintaa haastateltavista järjesti kolme, loppuilla neljällä se oli sivutoimista. Haastateltavista kolmella oli alempi ja neljällä ylempi sosiaalialaan liittyvä korkeakoulututkinto. Jokaisella haastateltavalla oli vankka hevostausta, suurimmalla osalla yli 20 vuotta. Ainoastaan yhdellä ei ollut omaa hevosta, mutta hänellä oli ollut vuokrahevosia. Useammalla haastateltavista oli oma ratsastuskoulu.

4.2 Haastateltavien määrittely sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta

Haastatteluissa työntekijöiden puheessa nousi esiin kolme erilaista määrittelyä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteille. Ne olivat: ongelmien ennaltaehkäisy, sosiaalinen kuntoutus eli jo olemassa olevien ongelmien ratkaiseminen ja kasvatuksen tukeminen.

Ongelmien ennaltaehkäisy määriteltiin sosiaalisten ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisyksi. Sosiaalinen kuntoutus taas määriteltiin jo olemassa olevien ongelmien ratkaisemiseksi, esimerkiksi säännöllisen päivärytmin ja terveiden elämäntapojen opettelemisella sekä keskittymiskyvyn ja vuorovaikutustaitojen parantamisella. Kolmas tapa määrittellä sosiaalipedagoginen hevostoiminta oli ilman ongelmiin viittaamista, jolloin se määriteltiin hevosen kanssa tehtäväksi kasvatustyöksi lapsen kasvun ja kasvatuksen tukemiseksi.

Haastateltavista kaksi käytti sekä ennaltaehkäisevää ja kuntouttavaa määrittelyä, loput käyttivät vain yhtä määrittelyä.

No mä määrittelin sen niin, että se on niin kun lähinnä mul on täl hetkellä se menee et se on sosiaalisesti kuntouttavaa, koska asiakkaat on jo siinä pisteessä, et ne tarvii kuntoutusta. Mut sehän voi olla myös ennaltaehkäisevää. Lähinnä syrjäytymistä ennaltaehkäisevää, eli toimia myös sillä tavalla niinkun ennen varsinaisten ongelmien muodostumista. Mut että kyllä se näyttäs vähän tällä hetkellä ainakin omalla kohalla silleen, että se on enempi tulee kuvaan sitten kun on jo ongelmia. H6

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitetta määriteltiin myös sen kautta, mitä se ei haastateltavien mielestä ollut, kuten terapiaa. Yksi haastateltavista toi vahvasti esiin asiakkaan omien tavoitteiden tärkeyden.

Harjotella niitä asioita, mitkä juuri hänen elämässään on harjotuksen tarpeessa”, ” kuulostella et mikä se hänen oma tavoite niinkun oman elämänsä suhteen on” ja ” auttaa ihmisii siin omalla polullaan eteenpäin”. H3

Sama henkilö nosti esiin myös kaksi erilaista tapaa tehdä sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Toinen nähtiin enemmänkin kaupallisena tuotteena, jonka tarkoituksena on olla kannattavaa liiketoimintaa, ja toinen taas auttamistyönä joka ei aina ole kannattavaa liiketoimintaa, koska talliyhteisössä olevat ihmiset eivät aina ole maksavia asiakkaita, vaan he saattavat käydä tallilla esimerkiksi vain hoitamassa hevosia. Toiminta tapahtuu olemassa olevassa talliyhteisössä, missä ihmiset ovat enemminkin yhteisön jäseniä kuin asiakkaita.

Kaikki ei meil ratsasta, eikä ole meidän asiakkaita ja siit huolimatta he on täysivaltaisesti meidän niin kun tän yhteisön jäseniä. H3

Muut vastaajat eivät tuoneet tätä jaottelua esiin, vaan näkivät toiminnan pelkkänä auttamistyönä.

Vaikka kaikki haastateltavat näkivät toiminnan soveltuvan lähestulkoon kaikille asiakasryhmille, nousi haastatteluissa esiin myös sellaisia ryhmiä joille toiminta ei soveltuisi, koska ne eivät joko hyötyisi siitä, tai toiminnasta voisi tulla vaarallista.

Kolme haastateltavaa oli sitä mieltä, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta soveltuu lähes kaikille asiakasryhmille. Asiakasryhmät jotka heidän mielestään eivät sovellu sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan tai joille ei olisi toiminnasta hyötyä, olivat muun muassa henkilöt, jotka eivät pidä eläimistä, vakavasti sairaat mielenterveysongelmaiset, päihteiden käyttäjät sekä vakavasti vammaiset, jotka tarvitsevat ratsastusterapeutin apua. Neljä haastateltavaa eivät rajanneet toiminnasta pois mitään asiakasryhmää. Lisäksi esiin nousi asiakkaan oma motivaatio toimintaan: ”Asiakkaan pitää olla motivoitunut, että ilman sitä motivaatiota ei kyllä hirveen kummia saaha aikaan”. H5

Tavoitteen asettajiksi mainittiin mm. työntekijä, lähettävä taho ja asiakas itse. Haastatelluista toimijoista neljä mainitsivat tavoitteiden asettajaksi asiakkaan ja lähettävän tahon, yksi haastateltava asetti tavoitteet itse, kaksi haastateltavaa asetti tavoitteet kahden kesken asiakkaan kanssa. Tämä johtui luultavasti siitä, että he työskentelivät asiakkaiden kanssa päivätyössään, joten he tunsivat asiakkaat hyvin ja niin sanottua lähettävää tahoja ei ollut toiminnassa mukana.

Työntekijöiden asiakkaalle asettamat tavoitteet olivat muun muassa sosiaalisten taitojen opettelu, rauhoittumaan oppiminen, itsetunnon kasvattaminen, koulunkäyntiin liittyviä, ja oma-aloitteisuuden lisääminen.

Sosiaalipedagogikassa ajatellaan, että asiakas on oman elämänsä asiantuntija joten on tärkeää, että hän on mukana asettamassa tavoitteita toiminnalle.

Ja tän takii se on niin tärkeä, et se ulkoinen tavoitteen asettelu ja se sen ihmisen sisäisen tavoitteen asettelu et ne pysyy tasapainossa. Et tää ois tyhmää mun mielestä, tää on tän perusajatus et ihminen itse ei välttämättä tiedä, et tää on tämmöstä kuntouttavaa polkua, vaan tää on hänen elämässään niin tavallista ja normaalia et hän ei miellä et siel mukana on se kuntoutus, niin mä henkilökohtaisesti uskon et se on silloin paljon tehokkaampaa. H3

Haastateltavista kaikkien paitsi yhden mielestä asiakas pystyy itse asettamaan omat tavoitteensa toiminnalle. Hänen mielestään hänen asiakkaansa eivät osanneet asettaa tavoitteita toiminnalle.

Haastatteluissa nousi esiin myös tapoja, miten toimijat osallistavat asiakkaita tavoitteiden asettamiseen. Haastateltavat ottivat asiakkaan mukaan tavoitteiden asettamiseen kysymällä hänen mielipidettään kuten:

Kysyttiin no mitä haluaisit oppia ite tai onko sulla joku semmonen mihin tähtää” H1, ”mitä sä itte oot mieltä” H2, ”sit se saapi sanna et jos sillä on joku niinkun mitä se haluaa lisätä siihen tai joku mitä ei halua että laitetaan” H5, ”yhessä käydään se keskustelu, et ei niinkun asiakkaan ohi aseteta niitä vaan että kaikki on siinä paikalla ja niinkun yhteisesti hyväksyy ne tavoitteet” H6

Yksi haastateltava kertoi käyttävänsä kuvakortteja apuna tavoitteiden asettamisessa sellaisten asiakkaiden kanssa, jotka eivät pystyneet puhumalla kertomaan omaa mielipidettään.

Ja sitten on vielä kuvat käytössä, et niille joilla ei oo puhetta, mut ymmärryksessä on, niin sitten pystyy kuvalla näyttää, et onko tää niinku, lähetääkö jatkaa tätä, harjotellaanko tätä ja oisko tää niinku hyvä? H2

Asiakkaiden omat tavoitteet toiminnalle erosivat usein lähettävän tahon / työntekijöiden asettamista tavoitteista. Niissä tuli selvästi esiin se, että he mielsivät sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ennemminkin harrastukseksi, eikä esimerkiksi sosiaalisesti kuntoutukseksi.

Tämmösiä (tavoitteita) niinkun lähinnä siihen hevoseen liittyen et he ei ehkä kokenu sitä sillä lailla et se on... muuta kuin sitä hevosetelua myös. Että semmosia tavoitteita eivät osanneet nimetä, mut et se oli mun mielestä se oli ihan ok, että heille oli ne hevoset se tärkein juttu. H1

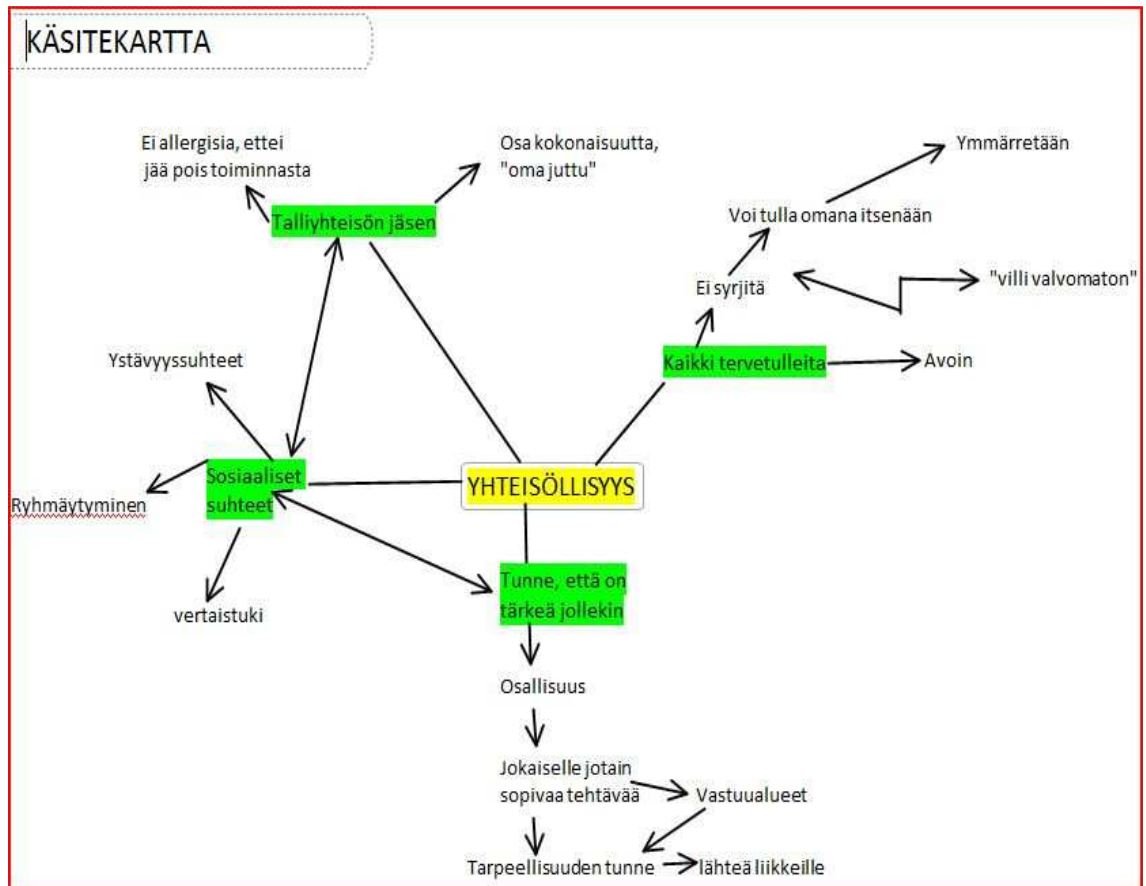
Asiakkaan tavoitteet on yleensä hyvin hyvin erilaiset kun lähettävän tahon tavoitteet. Et jos lähettävä taho vaik lähettää vaikka ujon ja aran lapsen harjoittelemaan muitten kans toimeen tulemist ja vähän rohkaistumaan siinä hevosen kans toimiessa ja semmosia asioit niin se lapsi voiki haluta vaikka ravata. Tarkotan, et hän tietää et hän tulee tallille ja hän halua vaikka harjata hevost tai ravata ne liittyy niinku siihen hevosiin ja siihen harrastamiseen ne lapsen tavoitteet. Mut sit sen lähettävältä tahon tavoitteet on erit ja sit meidän tehtävä on ammattilaisina ikään kuin yhdistää ne tavoitteet, et mitä me tehdään sen lapsen toivomalla tavalla ne asiat niin et se tukee sitä mikä on se asetettu tavoite. H3

Asiakkaiden tavoitteita olivat uskaltaa hevosen selkään, oppia ratsastamaan, harjata, taluttaa hevosta ja ravata. Suurin osa haastateltavista piti tärkeänä, että toiminta rakentuu kummankin osapuolen, asiakkaan ja lähettävän tahon, tavoitteisiin. Yksi haastateltavista toi esiin vahvan sosiaalipedagogisen ajattelun toiminnan toteuttamisessa.

Se ei ole sosiaalipedagogista toimintaa jos asiakkaan ääni ei tule kuuluviin. Eli se on yks todella tärkeä asia mikä on sosiaalipedagogisen toiminnan ihan kulma kivi, et asiakas on itse oman elämänsä subjekti, se mitä mä just puhuin et se asiakas on se joka tietää itse miten hän halua toimii ja jos me ajatellaan ulkopuolelt et hänen on hyvä oppii jotain, jotta hän pärjäis paremmin niin me yritetään tehdä se sen niinku se tavallaan hänen omat toiveet antaa meille ne välineet et miten me onnistututaan. Ja se on se tavote et tä se asiakas sais niin paljon onnistumisen kokemuksii ja semmost hyvää, että sen kautta olis mahdollista viedä niit asioit hänen elämään mitkä meist tuntuu tärkeeltä H3

4.3 Sosiaalipedagoginen viitekehys toiminnassa

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on vahvoina elementteinä toiminnallisuus, elämyksellisyys ja yhteisöllisyys. Niiden kautta pyritään muun muassa antamaan asiakkaalle sisältöä elämään, vahvistamaan itsetuntoa, rentoutumaan ja ratkaisemaan omaan elämään liittyviä ongelmia. Kuvatessaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikutusmekanismeja, haastateltavien puheesta nousi esiin sosiaalipedagogiikan peruseriaatteet: yhteisöllisyys, elämyksellisyys ja toiminnallisuus.

KUVIO 1. Käsitekartta yhteisöllisyys

Suurimmalla osalla haastateltavista yhteisöllisyys toiminnassa nousi esiin hyvin vahvana. Yksi haastateltava kertoi toimintakertojen tapahtuvan kahdestaan asiakkaan kanssa, jolloin yhteisölliset toiminnot eivät niinkään toteudu. Yhteisöllä tarkoitettiin talliyhteisöä, johon kuuluvat kaikki tallissa olevat henkilöt. Yhteisöllisyys nähtiin yhdessä tekemisenä ja toimimisena, ylisukupolvisuus näkyy talliyhteisössä siinä, että kokeneemmat auttavat kokemattomampia. Usein esimerkiksi ratsastuskouluissa aikuisharrastajat saattavat olla kokemattomampia, jolloin nuoremmat auttavat heitä.

Haastateltavien mukaan talliyhteisöön kuulumisen oli asiakkaalle tärkeää. Haastateltavista yksi näki sosiaalipedagogisen hevostoiminnan antavan asiakkaalle osallisuuden ja tarpeellisuuden kokemuksia. Hän nosti myös esiin sen, että sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vahvuus oli siinä, että se on normaalia ja hyväksyttyä toimintaa.

Mä teen jotain semmosta, mikä on yleisesti hyväksyttyä ja normaalia eli käyn tallilla, niin ei kukaan ajattele, et sil on jotain vikaa kun se menee terapiaan tai et se menee johonkin tallille kuntoutumaan vaan se tulee tallille harrastamaan. Suurin osa meidänkin asiakkaita tulee harrastamaan, vaik niil ois mimmosii kuntoutumistarpeita. Ne tulee harrastamaan, koska tämä on täysin hyväksytty ja silloin heil on yhteinen puheenaihe joka on siis helppo puheen aihe, siit voi avoimesti puhua, että käyn tallilla. H3

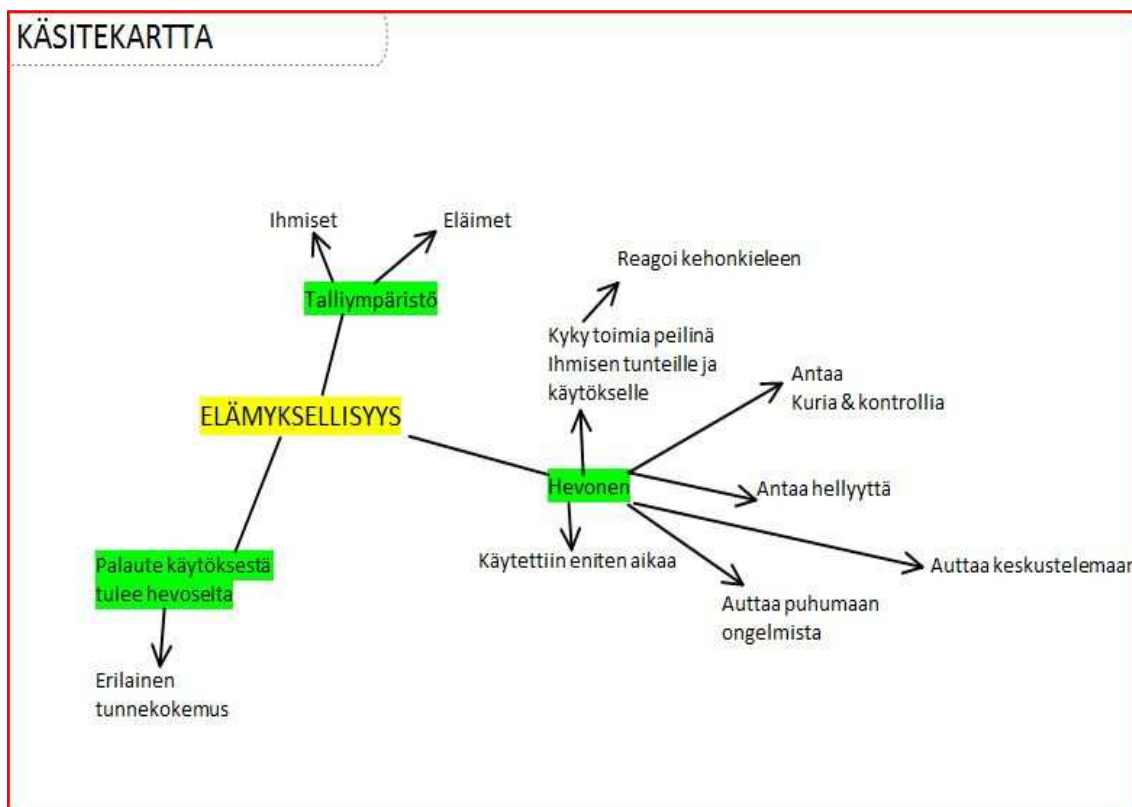
Hänen mielestään tärkeitä elementtejä talliyhteisössä oli se, että sinne voi tulla omana itsenään, eikä siellä syrjitä ketään. Kaksi muutakin haastateltavaa näkivät avoimen ilmapiirin tärkeänä.

Se tarpeellisuuden tunne niin se on yks kantava asia tässä, että on mahdollisuus tuntea itsensä tarpeelliseksi. Tärkeä juttu meille jokaiselle. Me jotka koetaan sitä niinkun muutenkin, niin ei ehkä osata ajatella kuin tärkeitä se on. Jos et sä ole kenellekään tarpeellinen niin miksi sä lähtisit aamulla sängystä ylös ja siihen se varmaan perustuu se hevosen mahti. H3

Haastateltavista kolme piti tärkeänä talliyhteisöön kuulumisen tunnetta, joka antaa asiakkaalle kokemuksen olla osa jotain kokonaisuutta. Talliyhteisöön kuuluminen auttoi myös asiakkaita luomaan sosiaalisia suhteita sekä se antoi mahdollisuuden myös vertaistukeen.

Se antaa sen ensinnäkin sen tunteen siit, et hän on tärkeä jollekin tai on se sit hevonen tai joku yhteisön jäsen, mut usein tulee myös ystävyysuhteita, niinkun sitä vertaistukee siit talliyhteisön jäsenestä. Eli se tunne siit, että on tärkeä, merkityksellinen. H3

Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että ratsastuskoulutoiminta ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmät olisivat haasteellinen yhdistelmä, tai ainakin niiden toiminta tulisi järjestää eri aikaan. Syynä he kokivat ympärillä olevan muun toiminnan ja muiden ihmisten häiritsevän sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmien keskittymistä. Toinen syy oli ajatus siitä, etteivät tallilla olevat muut ihmiset ymmärtäisi tai hyväksyisi sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja tulisivat arvostelemaan sitä. Loput haastateltavista näkivät ratsastuskoulutoiminnan ennemminkin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmiä tukevana muotona. Kuitenkin talli, jossa sosiaalipedagogista hevostoimintaa järjestetään, tulisi heidän mielestään toimia edes jollain tavalla sosiaalipedagogisesta viitekehuksesta tai ainakin ymmärtää toiminnan idea.

KUVIO 2. Käsitekartta elämyksellisyys

Sosiaalipedagogisessa hevostoinnassa elämyksiä antaa usein jo pelkkä talliympäristössä toimiminen, mutta etenkin hevonen, jota varten tallilla ollaan. Haastateltavista kaikki näkivät hevosella olevan keskeisin osa koko toiminnassa ja hevosen kanssa olemiseen käytettiin lähestulkoon aina eniten aikaa. Haastateltavista neljä toi esiin hevosen kyvyn toimia peilinä ihmisen tunteille ja käytökselle. He kuvasivat hevosen myös antavan hellyyttä, mutta myös kuria ja kontrollia.

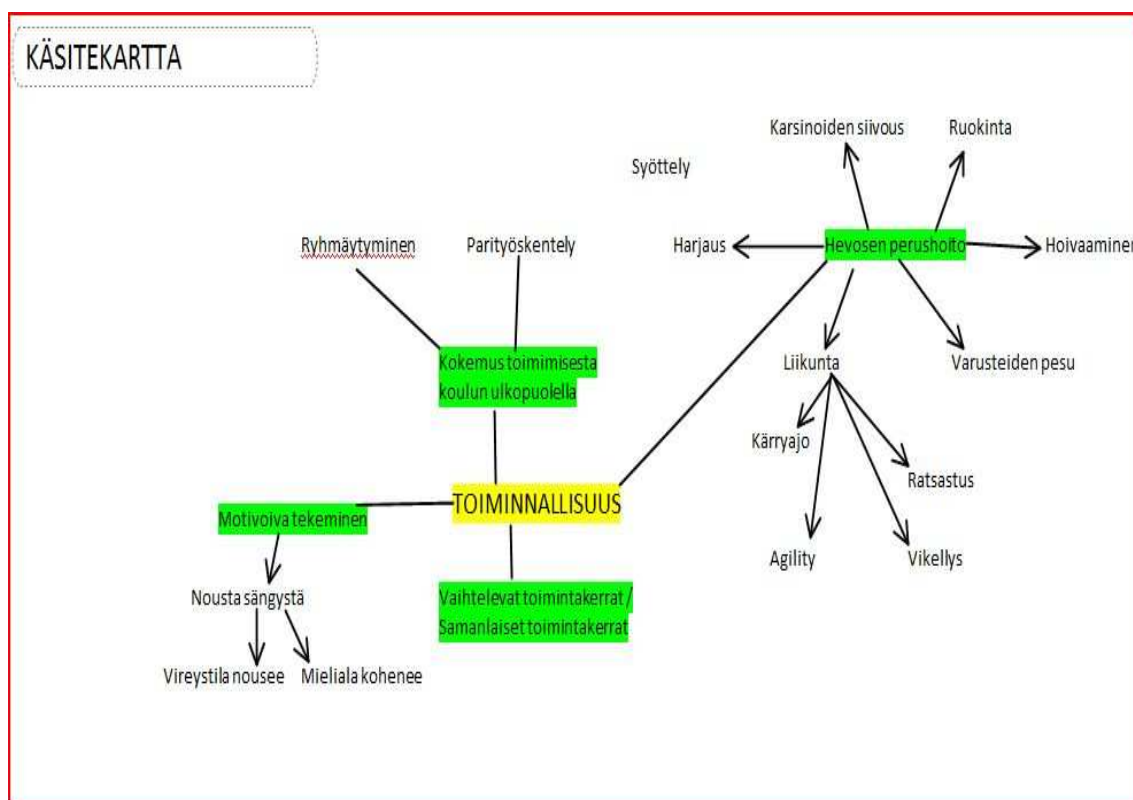
No ehkä niinkun ihan eniten se on se valtava tunne kokemus, kun se hevonen on semmonen peili, ja sitten kun se palaute ei tuu vaikka siitä omasta levottomasta käytöksestä aikuiselta, tai niinkun toiselta ihmiseltä vaan se sitten näkyy siitä hevosesta. Niin se on sille nuorelle ihan erilainen tunnekokemus. H5

Jos on paha päivä tai jos on koulussa ollu joku juttu tai jos on muuten semmonen kiukku, niin sit kun mennään tallille niin mennee minuutteja niin se sullaa se nuori siihen. Et kun siihen tulee se hevonen. H5

Tämmönen hyvin niinkun tulieluinen teinipoika joka niinku tosi nopeesti suuttuu ja ossaa olla niinkun rajuki, sit ku se sanno tuolla

ku ollaan hevosen kanssa että niin hevosen kanssa hän osaa olla sosiaalinen ja hevoselle hänen ei tarvi olla ikinä vihanen. H5

Meillä varsinkin ku on niin paljon puhumattomia (asiakkaita), niin kuinka hevonen niinku pystyy reagoimaan siihen ihmisen kehonkieleen, niihin pieniin... mä en välttämättä hoksaakaan, ja sit mä alan kattoo ku hevonen kattoo jottain ihmeissään, niin et aa ok et voi vit-si mä en hoksannukkaan tuota. H2

KUVIO 3. Käsitekartta toiminnallisuus

Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan liittyy myös toiminnallinen puoli, jonka avulla asiakkaalle pyritään tuomaan esille ne tekijät, joista hänen omakin hyvinvointinsa rakentuu. Kaikilla haastateltavilla toimintaan sisältyi hevosen perushoitoon liittyviä asioita, kuten karsinan siivousta, ruokintaa, varusteiden pesua sekä hevosen harjausta ja hoivaamista. Osa asiakkaista halusi ”vain silittää lämmitä karvaa ja olla hevosen lähellä” H2, mutta suurimmalla osalla toimintaan kuului myös muun muassa ratsastus tai kärryillä ajaminen, hevosten syöttely, vikellys ja agility harjoitukset.

No sekin riippuu tietenkin asiakkaasta ja tavoitteista, mutta karkeesti ottaen kaikkien kans sisältyy et hoidetaan hevosta ja tehään ehkä vähän tallitöitä, laitetaan ruokia ja tämmöstä ja sitten melkein aina käydään ratsastamassa ees vähäsen. H6

Joillain asiakasryhmillä toimintakertojen oli hyvin tärkeää olla aina samanlaisia, toisilla taas toiminnot vaihtelivat kerrasta riippuen.

Me kokoonnutaan hetkeks yhteen vaihdetaan muutama sana...et mitä tehdään... Sit me harjataan, hoidetaan hevonen kukin kykijensä mukaan avustajan kanssa, varustetaan. Käytetään siihen noin 15minuuttia korkeintaan 20 ja sit mennään ratsaille ja ratsasteaan se loppu aika eli 25-30 minuuttia mitä siit sit jää. H3

Katottiin hevostunnekorttien avulla niinkun se lähtötilanne, että no miltä tuntuu, minkälainen olo on. Sen jälkeen siivottiin karsinat... jotkut lisäsi vedet ulos ja sisälle ja jotkut haki heinää ja jotkut laitto ruoat... Suurin piirtein pari kolme kertaa aina samat työnjaot ja sitten vaihettiin, että kaikki pääs kokeilemaan kaikkee. Sen jälkeen sitten otettiin joku semmonen ryhmä tai pari juttu. Siin oli kaikenlaisia pelejä ja kuullun perusteella toimimista ja parin auttamista ja tämmösiä aistiharjotuksia ja sitten syötiin ja sen jälkeen oli aina joku hevosharjoitus vielä. H1

Eli aina alkaa (toimintakerrat) sillä et ensin kuulostellaan miten menee, mikä on fiilis... Ja sitten se toiminta. Ja sitten meillä aina kaikki tuokiot loppuu näitten meidän sos.pedan kerhojen mukaan siihen, et me jaetaan jokaiselle hevoselle sit iltaruokat. Et oli se päiväaika mikä tahansa, niin asiakkaat saa antaa sit hevoselle myös sen hyvän olon. Että vaikka karsinassa ei oo ketään, mut he jakaa sitten ne iltahainat.H2

Yksi haastateltava nosti esiin asiakkaalle annettavat omat vastuutehtävät silloin kun hän tuli tallille.

On hyväks havaittu, et sit siin vaihees kun ihminen pääsee sinne yhteisöön sisälle niin sit hänel olis tietyt säännölliset omat vastuut mitkä hän hoitaa silloin kun hän on paikalla. Mutta myöskin niin et hän tietää 100% varmaks et silloin kun hän ei ole paikalla niin joku muu hoitaa ne, et ne tulee niinkun hoidettuu, ettei sälytetä sitä koko maailman painoo ihmisen harteille jol ei ole voimii sitä kantaa...Se voi olla vaikka vaan että putsaa kuolainämpärin joka päivä, mut siis joku tämmönen konkreettinen pieni niin heidän omaan tilanteeseen ja jaksamiseen liittyvä asia, mikä myös auttaa meitä. Eli et he oikeesti kokee myös itsensä tarpeelliseks. H3

4.4 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan järjestämisen lähtökohdat

Haastatteluissa kaikki haastateltavat nostivat esiin turvallisuuden tärkeyden toiminnan järjestämisessä. Turvallisuuskäsite nousi esiin selkeästi puhuttaessa talliympäristöstä sekä hevosista. Haastateltavista neljä sanoivat ympäristön turvallisuuden olevan tärkeää. Tallirakennuksessa toimivien tilojen, kuten riittävän valaistuksen, toimivien kulkureittien ja riittävän suuren hevosen hoitotilan katsottiin lisäävän turvallisuutta. Yhden haastateltavan talli oli suunniteltu varta vasten erityisryhmiä varten.

Turvallisuus ennen mitään muuta, on oikeastaan se on kaikkein tärkein. Aina. Semmost tilannetta ei tuu mis menis jotkut tommoset tavoitteet turvallisuuden edelle. Niin mikään mikä on vaarallista tai esimerkiksi siis satuttaa hevosta niin en hyväksy. Et semmonen eettinen hevosen kohtelu liittyy tähän todella voimakkaasti H3

Ja tietenkin sit se että on asianmukaiset rampit mistä noustaankään ja aidatut kentät minkä sisällä on turvallista toimia ja näin pois päin. H2

No turvallista pitää olla, et sitten jos on paljon sellaisia vaaran paikkoja, niin se on kumminkin sit siin ois oltava se valvonta niin järkyttävän tiukkaa... Et turvallisuus on semmonen mihin ei voi ikinä kiinnittää liikaa huomiota. H1

Haastateltavista suurin osa oli sitä mieltä, että heidän täytyy itse tuntea toiminnassa käytettävä hevonen hyvin. Toimintaan soveltuvan hevosen luonteenpiirteistä mainittiin luotettava, rauhallinen, sinut itsensä kanssa ja peruskoulutettu. Listatuista luonteenpiirteistä huolimatta haastateltavista neljä oli sitä mieltä, että hevosella saa myös olla ”luonnetta”. Toiminnassa käytettävä hevonen valikoitui asiakkaan mukaan niillä haastateltavilla, joilla oli käytettävissään useampi hevonen. Haastateltavista neljä toi myös esiin toiminnan eettisen puolen hevosen näkökulmasta. Heidän mielestään oli tärkeää, että toiminta oli myös hevoselle mielekästä ja että hevosta kohdeltiin hyvin.

Eli hevoset vähän valikoituu sen mukkaan mikä on asiakkaanki persoonallisuus eli oikeen jotain tosi pystyyn kuollutta, no ei meillä ketään ihan pystyyn kuolleita oo, mutta kuitenkin... niin sanottua todella rauhallista, oikeen tosi vauhikkaalle ihmiselle sit siinä vähän ehkä loppuu mielenkiinto. Taas toisaalta joissakin tilanteissa se rauhallisuus rauhoittaa sit sitä vauhikasta H2

Ja tietenkkin ihan koon puoleltakin, et jos on oikein pieni ihminen niin ilman muuta me otetaan heti ponit käyttöön ja sit jos taas on iso ja massiivinen joka painaakin paljon niin mä otan mejän suurimpia hevosia. Et on myös hevoselle mielekästä, et se hevonen...on samankokost suhteessa mitä ihminen H2

Ja tietenkkin se täytyy olla ehton, ehottomasti tärkeä et yhtään uutta hevosta mä en ota tähän toimintaan, ennen ku se hevonen on mulle niin tuttu et mä tiiän jo sen korvan asennosta et mitä se meinaa. Eli täytyy tuntee itte ne omat elukat minkä kans tekee töitä, et ne on luotettavia H2

Ei ole hevosta joka ei käy sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan kunhan se on mietitty ammatillisesti ja vastuullisesti... et kyl mä sit haluan et mul on turva, eli esimerkiks avustaja vieres niin, ettei satu mitään. Et kyl mä sen aina varmistan. H3

Joo on, et on tuota mietitty silleen, että ei ihan kaikista vilkkainta poikaa laiteta mejän kaikista herkimmän hevosen selkään H5

Et toisaalta se on niinkun hyvä kun on semmonen tosi rauhallinen se hevonen, mutta sitten toisaalta myös sekin on hyvä et jos se hevonen on sit sellanen et se sit näyttää sen et nyt riittää, että tolleen sä et voi tehdä, että vähän saa olla myös sitä luonnetta. Että ei sitten vaan kaikkea siedä ja sulje itseensä, koska sillohan se kävis sille hevoselle ihan tosi raskaaks. H5

Hevosta ei myöskään nähdä haastateltavien mukaan pelkkänä työvälineenä, vaan elävänä olentona jolla on tunteet.

Turvallisuuskulma nousi esiin myös asiakasryhmien soveltuvuudessa. Vaikka haastateltavista neljä oli sitä mieltä, että he eivät rajaisi toiminnasta pois mitään asiakasryhmää, niin hekin pitivät toiminnan turvallisuutta tärkeänä. Vastauksissaan he eivät ehkä ajatelleet asiakasryhmiä niin laajasti, että siihen olisi kuulunut esimerkiksi päihderiippuvaiset asiakkaat. Haastateltavat itse järjestivät sosiaalipedagogista hevostoimintaa muun muassa seuraaville asiakasryhmille: erityisnuoret, kehitysvammaiset, mielenterveyskuntoutujat sekä lastensuojelun asiakkaana olevat lapset ja nuoret.

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että heidän omasta sosiaali-, opetus- ja kasvatustalouden koulutuksesta oli hyötyä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnas-

sa. Haastateltavista osa oli sitä mieltä, että ohjaajalla tulee olla tarpeeksi tietoa juuri siitä asiakasryhmästä, jonka kanssa hän on tekemisissä.

Toi toimintaa sopii kaikille kunhan ohjaajalla on koulutus siihen. Et mä ite en ottais kehitysvammasia tai näkövammoja tai kuulovammoja... Et kun sä oot tallilla sul on kuitenkin se hevonen mistä pitää huolehtia ja sitte ne asiakkaat, et jos sä oot epävarma niiden asiakkaiden kanssa niin sit se niinku lössähtää koko juttu. H7

Sekin on mun mielest vähän ristiriidassa et voiko niinkun jos sul ei oo sosiaali- tai terveystai kasvatusalan pohjakoulutusta niin miten voi tehdä tätä toimintaa?... Et siis täytyyhän sen olla sillee niinkun ammatillista, että en mäkään voi lähteä vaikka sanoo et oon palomies jos en oo käynyt semmost niinkun koulua, et vaikka osaisin heittää vettä siihen tulen päälle niin se ei vielä riitä. H6

Kolme haastateltavaa nosti epäkohtana esiin toiminnan järjestämisen ilman sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutusta. Heidän mielestään toiminta on vielä sen verran uutta ja herkkää, että väärin tehtynä voi ”pilata” muiden toiminnan järjestäjien maineen. Heidän mielestään oli myös tärkeää, että toiminnan järjestäjä toisi esiin, onko hän käynyt sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksen vai ei. Koulutettujenkin toimijoiden taso oli muutaman haastateltavan mielestä vaihtelevaa, joten heistä olisi tärkeää saada toiminnalle laatukriteerit ja ammattitutkinto, jolloin toiminta olisi tasalaatuisempaa. Tämä oli heidän mielestään tärkeää myös sen takia, koska asiakas tai lähettävä taho ei pysty eikä osaa määritellä toimijan ammattitaitoa ja pätevyyttä harjoittaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa.

4.5 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuuden kuvaaminen

Haastateltavat toivat esiin myös sen, että on vaikea todentaa, että juuri sosiaalipedagoginen hevostoiminta on ollut se, mikä on auttanut asiakasta eteenpäin elämässään. Yksi haastateltavista kuvaili sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta seuraavasti:

Se eläin aiheuttaa ihmisessä jotain, mikä tuota on niinku jotenkin paljon isompaa... se antaa paljon helpomman kohteen puhua omista ongelmista, avautua ja keskustella... se antaa sitä monilaajuisempaa kuin et tehtäis jossain toimistossa terapiaa tai yksilöterapi-

aa ihan kahen kesken. Niin siin on koko se yhteisö, ku on se ympäristö ja se eläin se koko kaikki se. H2

Kaikilla haastateltavista oli kokemuksia asiakkaalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta ja osa myös kertoi, että asiakkaan hoitava lääkäri tai joku muu lähitaho, oli myös huomannut positiivisen muutoksen asiakkaan olemuksessa tai kunnossa. Muutos näkyi muun muassa asiakkaan omatoimisuuden lisääntymisenä, koulunkäynnin jatkamisella, normaalin päivärytmin saamisella ja terveiden elämäntapojen noudattamisella. Myös tunteiden näyttämisessä ja niiden hallinnassa oli huomattavissa näkyviä muutoksia.

Ihminen itse ei välttämättä tiedä, että tää on tämmöstä kuntouttavaa polkua vaan tää on hänen elämässään niin tavallista ja normaalia et hän ei miellä et siel mukana on se kuntoutus... Mutta sit siin on se ristiriita et se on myös todella vaikeeta todentaa, et se on johtunu juuri tästä hevosten kans toimimisesta, et hän on päässy jaloilleen... Mut se pitäis saada näkyviin, ja se on se meidän haaste et miten me saadaan näkyviin ne polut muuta ku just tarkkailemalla ihmisen ehkä elämän kaarta tai sitä ulkopuolista et miten se etenee ja mis kohtaa se muutos tapahtuu H3

Neurologi oli kysynyt, että mitä tälle tytölle on tapahtunut ja se oli sit äiti kysynyt et niin miten niin? Niin sano et ei hän oo koskaan ollut näin avoin ja iloonen. Niin se äiti oli miettinyt et ei oo tapahtunu ihan mittään. Sit se oli hoksannu yhtäkkiä, et no se on neiti käynyt syksyn ratsastamassa. Se oli se neurologi sanonu, et se on tässä. Ja se oli koittanu tehdä nyt sitten ihan Kelalle lääkinnällisen kuntoutuksen hakemusta, et jos se sais ihan silleen, et neurologisesti on niin suuri muutos.H2

Et on niinku päästy niitä tunteita työstämään niin... on ollu se hevonen irti siinä, maneesissa tai kentällä. Ja on tuota lähetty sieltä hakemaan sitä semmosta hevosen huomiota ja sitä yhteistyötä. Ja paljon on sitten niinkun käytetty tämmösiä kehon hallinnallisia menetelmiä, että on laitettu se nuori miettimään sitä että minkälaisella energialla se vaikka tekkee ne asiat. H5

Tavoitteiden toteutumista havainnoimalla arvioi haastateltavista kaksi, yksi haastateltavista kertoi käyttävänsä tavoitetaulukkoa. Kaksi haastateltavaa kirjasi kaikki toimintakerrat ylös. Jatkovaa palautekeskustelua haastateltavista käytti kolme. Haastateltavista kolme kävi arviointikeskusteluita lähettävän tahon ja asiakkaan kanssa. Suullisia väliarviointeja oli kahdella ja suullisia loppuarviointeja myös kahdella. Ainoastaan yksi haastateltava teki loppuarvioinnin kirjallisena. Kahdella haastateltavista oli käytössään loppuarvioinnissa kyselylomake.

Kolme haastateltavaa oli suunnitellut jonkinlaisen palautejärjestelmän tai arviointimittariston käyttöönottoa.

Kaikki haastateltavat käyttivät siis jotakin arviointimenetelmää. Haastateltavista suurin osa käytti arviointimenetelmänä keskustelua. Ainostaan yksi haastateltavista ei maininnut arviointikeskusteluita, mutta tämä saattaa johtua siitä, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta kuuluu yhtenä osana hänen arkityöhönsä, joten arviointia tehdään luultavasti kokonaistyötä peilaten.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuuden edellytyksenä on kuitenkin tiettyjä asioita. Vaikuttavuus perustuu toiminnallisuuteen, elämyksellisyyteen ja yhteisöllisyyteen, mutta siihen vaikuttavat myös ympäristötekijät. Vahvimmin aineistoissa nousi esiin turvallisuuden merkitys toiminnan onnistumisessa.

Turvallisuusseikat näkyvät myös kohderyhmän rajauksessa (kappale 4.2.)

Haastateltavat sanoivat, että esimerkiksi päihteidenkäyttäjät saattavat olla arvaamattomia käytöksessään, jolloin toiminnasta voi tulla vaarallista.

Haastattelussa kysyttiin kenelle toiminta soveltuu. Näissä vastauksissa oli huomattavissa, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei sovellu kaikille.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Yhteenveto tuloksista

Opinnäytetyöni tulokset ovat haastateltujen määrän pienuuden takia lähinnä suuntaa antavia, mutta niistä voidaan kuitenkin tehdä joitain johtopäätöksiä. Lisäksi osa haastateltavista oli harjoittanut sosiaalipedagogista hevostoimintaa vasta vähän aikaa, joten heidän kokemuksensa toiminnasta ei ollut vielä kovinkaan suurta.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta määriteltiin kolmella eri tavalla, jotka olivat ongelmien ennaltaehkäisemisenä, sosiaalisena kuntoutuksena eli jo olemassa olevien ongelmien ratkaisemisen sekä kasvatuksen tukemisena. Nämä määritelmät ovat linjassa sosiaalipedagogiikan määrittelyn kanssa eli sosiaalisen kasvun tukemisena sekä syrjäytymisen ehkäisemisenä (Kurki 2006, 115–116) sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan määrittelyn kanssa, jossa sanotaan, että hevostoiminta on sosiaalipedagogiseen viitekehykseen pohjautuva, ennaltaehkäisevä ja korjaava sosiaalisen kuntoutuksen menetelmä (Hevostoiminta 2011). Haastateltavien sosiaalipedagogisen hevostoiminnan määrittelyjen erilaisuus saattaa johtua kunkin haastateltavan asiakkaiden erilaisista senhetkistä tarpeista.

Haastatteluissa nousi esiin selvästi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan sosiaalipedagoginen viitekehys. Toiminta oli tavoitteellista, asiakas otettiin mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Haastateltavien kuvaillessa toimintaa, näkyi siinä elämyksellisyys, toiminnallisuus ja yhteisöllisyys, mitkä ovat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusta.

Yksi haastateltava kertoi järjestävänsä toimintaa asiakkaan kanssa kahden kesken, jolloin yhteisöllinen toiminta ei tällöin niinkään toteudu. Myös Orava ja Miettinen ovat saaneet samanlaisen tuloksen, että yhteisöllisyys ei välttämättä aina toteudu sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamismuodoissa. Oravan mielestä yhteisöllisyyttä ei ehkä välttämättä tavoitella saman lailla kuin elä-

myksellisyyttä ja toiminnallisuutta. Miettinen puolestaan toteaa, että vaikka hevostoiminnan ohjaajasta ja muutamasta asiakkaasta muodostuisikin ”jonkinlainen ryhmä” ei se silti toimisi vertaisryhmän tavoin, jolloin siitä jäisi pois yhteisön kasvattavan voiman hyödyntäminen. (Orava 2010, 80.)

Kaikki haastateltavat nostivat hevosen keskeiseen asemaan toiminnassa. Myös Orava (2010, 79) on saanut omassa tutkimuksessaan samanlaisen tuloksen, kun taas Okulov (2005) määrittelee hevosen roolin sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ennemminkin välineeksi toteuttaa toimintaa. Elämyksellisyys ilmeni talliympäristössä toimimisella, mutta erityisesti hevosen kanssa oltaessa.

Haastateltavat kuvasivat hevosella olevan kyvyn toimia peilinä ihmisen tunteille ja käytökselle, sekä antaa hellyyttä, mutta myös kuria ja kontrollia. Myös teoria tukee tätä haastateltavien näkemystä. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa kehollinen ilmaisu on vahva osa toimintaa (Vapalahti 2012, 105). Vapalahden (2012, 105) ja MacLeanin (2011, 10) mukaan hevoset ymmärtävät kommunikoinnin pääasiassa elekielen avulla, joten se auttaa ihmisiä tulemaan tietoisemmiksi omasta kehostaan, kehonkielestään ja tunteiden ilmaisusta kehonsa kautta. Ihmisten täytyy ymmärtää hevosen elekieltä, mikä helpottaa heitä ymmärtämään myös toisten ihmisten kehonkieltä. Myös Hartin (2000, 94) mielestä hevonen tarjoaa asiakkaalle sellaisen kokemuksen, jota ei ehkä voi verrata mihinkään muuhun sekä täysin ainutlaatuisen fyysisen kokemuksen sosiaalisessa ympäristössä.

Haastateltavien kuvauksessa järjestämästään sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta toimintakertoihin sisältyi muun muassa hevosen hoitoa, tallitöitä, ratsastusta tai kärryjajoa, mitkä ovat linjassa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teorian kanssa. Sosiaalipedagogisen hevostoiminta painottuu hevosen hyvinvointiin. Sen avulla asiakkaalle pyritään tuomaan esille niiden perusasioiden tärkeys, mistä asiakkaan omakin hyvinvointi syntyy. Hevosen ruokinnan avulla välitetään tietoa terveellisestä ravinnosta ja säännöllisistä ruoka-ajoista. Harjaamisella, karsinan ja tallin siivoamisella viitataan asiakkaan omaan puhtaudesta huolehtimiseen sekä ratsastamisella tai kärryajolla asiakas ymmärtää riittävän liikunnan ja levon tarpeen. (Hevosopisto 2012.)

Tulosten mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei sovellu kaikille. Haastateltavista noin puolet oli sitä mieltä, että toiminta ei sovellu esimerkiksi päihdeongelmallisille tai vakavasti mielenterveysongelmallisille, koska toiminnasta voi tulla vaarallista, tai se ei muuten ole tarkoituksen mukaista. Sekä Pärnä että Orava toteavat tutkimustensa tulosten perusteella, että toiminta ei välttämättä sovellu, tai se voi olla estävä tekijä asiakkaille, joilla on vakava psyykinen sairaus tai addiktio (Orava 2010, 76). Myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yhdistyksen eettiset ohjeet tukevat tätä tulosta. Niissä todetaan, että:

toiminnan harjoittaja kieltäytyy toteuttamasta toimintaa silloin, kun toiminta ei ole asiakkaalle tarkoituksenmukaista. Asiakas on tarvittaessa ohjattava muiden palvelujen piiriin. (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011a.)

Tuloksista nousi esiin myös haastateltavien huoli ilman koulutusta tehdystä sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Myös sosiaalipedagogisen hevostoimintayhdistyksen (2011a) eettisissä ohjeissa sanotaan, että toiminnan harjoittajan tulee olla suorittanut Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen.

Työntekijöiden asiakkaalle asettamat tavoitteet olivat muun muassa sosiaalisten taitojen opettelu, rauhoittumaan oppiminen, itsetunnon kasvattaminen, koulunkäyntiin liittyviä ja oma-aloitteisuuden lisääminen. Ainostaan yksi haastateltava asetti toiminnan tavoitteet ilman asiakasta. Muiden kohdalla tavoitteet asetettiin yhdessä toiminnan järjestäjän, lähettävän tahon ja asiakkaan kanssa. Tavoitteita ei siis asetettu asiakkaan ohi, vaan asiakkaan rooli tavoitteiden asettamisessa nähtiin tärkeänä, jotta toiminta voisi onnistua. Tämä tukee sosiaalipedagogista ajattelua, jossa ihminen nähdään oman elämänsä subjektina. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa pyritään tukemaan ihmisen kasvua niin, että hän pystyy kantamaan vastuuta yhteisön jäsenenä. Vastuun kokemisen tulisi perustua ihmisen sisäiseen motivaatioon ja elämän yhteisöllisen luonteen ymmärtämiseen, eikä ulkoisiin vaatimuksiin tai pakkoon. (Launonen & Puolimatka 1999, 14.)

Tavoitteiden asettelussa asiakkaiden ja työntekijöiden näkemykset erosivat selkeästi toisistaan. Tästä voidaan päätellä, että asiakkaat mielsivät toiminnan enemminkin harrastukseksi, kuin esimerkiksi kuntouttavaksi toiminnaksi. Haastatel-

tavien mukaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ”normaalius” on luultavasti ainakin yksi niistä tekijöistä, joiden vuoksi toiminta on niin vaikuttavaa.

Turvallisuuskulma nousi haastatteluissa esiin moneen kertaan. Tallin ja sen ympäristön turvallisuudella nähtiin olevan suuri vaikutus toiminnan onnistumisen kannalta. Tämä huomio on linjassa sosiaalipedagogisen hevostoimintayhdistyksen eettisten ohjeiden kanssa, joiden mukaan turvallisuus on koko toiminnan lähtökohta, ja siinä tulee huomioida niin psyykkiset, fyysiset kuin sosiaaliset turvallisuustekijät. (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011a) Haastateltavat, joilla oli käytettävissään useampia hevosia, valitsivat erityyppisille asiakkaille erilaiset hevoset. Suurin osa haastateltavista toi myös esiin, että on erittäin tärkeää tuntea toiminnassa käytettävä hevonen hyvin. Hevosta ei nähty pelkkänä työvälineenä, vaan elävänä olentona, jolla on tunteet. Myös nämä tulokset ovat linjassa eettisten ohjeiden kanssa, joissa sanotaan, että:

toiminnassa käytettävät hevoset ovat toimintaan soveltuvia ja siihen koulutettuja ja niiden varusteet ovat asianmukaisessa kunnossa. Toiminnassa noudatetaan eläinsuojelulakia (Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011).

Haastatteluiden tuloksista kävi ilmi, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on tavoitteellista toimintaa, mutta sen vaikuttavuutta on vaikea todentaa. Toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen sekä asiakkaan hoitavan- ja lähitahon huomaamat positiiviset muutokset asiakkaassa toiminnan ulkopuolella ovat merkkejä hevostoiminnan vaikuttavuudesta. Myös Vapalahti (2012, 103) on todennut, että koska eläinavusteisen toiminnan vaikutuksia on vaikea mitata, on helpompi tarkastella ihmisen kokemuksellista hyvinvointia.

Suurimpia näkyviä muutoksia asiakkaan kunnossa mainittiin muun muassa omatoimisuuden lisääntyminen, koulunkäynnin jatkaminen, normaalin päivärytmin saaminen ja terveiden elämäntapojen noudattaminen sekä tunteiden näyttäminen ja niiden hallinta. Samansuuntaisia tuloksia ovat saaneet tutkimuksissaan muun muassa Mustonen, jonka mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta kehitti esimerkiksi empatiakykyä ja auttoi hillitsemään aggressioita.

(Mustonen 2008, 55). Haapiaisen (2012, 46) mukaan toimintaan osallistuneiden toimintakyky ja kiinnostus muun muassa opiskeluun kasvoi. Ekebomin ja Kuparin (2012, 65) tutkimuksen mukaan toimintaan osallistuneiden oma-aloitteisuus kasvoi. Vapalahti (2012, 102) on myös todennut, että sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on itsetuntoa, elämänhallintaa ja vuorovaikutustaitoja edistäviä vaikutuksia.

5.2 Oma pohdinta

Aineistonkeruumenetelmä soveltui työn tarkoitukseen mielestäni hyvin. Koska haastattelussa haastateltavan oma ääni tulee kuuluviin ja siinä on mahdollista käyttää kuvailevia esimerkkejä. Kyselylomakkeessa tällaisia mahdollisuuksia ei olisi ollut. Koen myös, että omalla pitkäaikaisella hevosharrastuksellani oli myös suuri merkitys haastatteluista tehdessä, koska ymmärsin hevosaiheisen sanaston ja pystyin luomaan itselleni mielikuvia haastateltavien kertomuksista.

Haastattelukysymyksistä jättäisin pois näin jälkikäteen ajateltuna kohdan viisi ”Yhteistyö muiden sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajien kanssa”, koska siinä ei tullut esiin olennaista tietoa opinnäytetyöni tarkoitusta ajatellen. Aineiston analysointi olisi ollut luultavasti tehokkaampaa, jos olisin käyttänyt tarkoitukseen soveltuvaa ohjelmistoa apunani.

Alkuperäinen ajatukseni oli tehdä haastattelut kasvotusten, jolloin minulla olisi ollut mahdollisuus tutustua ympäristöön jossa haastateltava toimintaa harjoittaa. Samalla olisin myös voinut seurata toimintaa käytännössä ja haastatella mahdollisesti myös asiakkaita, joka olisi ollut erittäin mielenkiintoista, ja olisin saanut kattavamman aineiston. Harmillisesti lähes kaikki haastateltavat asuivat toisella puolen Suomea, joten en voinut tätä ajatusta toteuttaa. Puhelinhaastattelut sujuivat kuitenkin erittäin hyvin, ja saamani aineisto palveli opinnäytetyöni tarkoitusta hyvin.

Tämän opinnäytetyöprosessin aikana olen kehittynyt paljon tutkimuksellisten menetelmien käytössä ja prosessimaisen työn tekemisessä. Olen aiemmin osal-

listunut eräässä harjoittelussani tutkimuksen tekoon tekemällä teemahaastatte-
luita ja litteroimalla ne, joten tiesin kuinka aikaa vievä prosessi se tulisi olemaan.
Uutta minulle oli aineiston analyysin tekeminen, jonka koin haasteelliseksi, mut-
ta kuitenkin erittäin mielenkiintoiseksi.

Tätä työtä tehdessä syvennyin sosiaalipedagogiikan teoriaan, ja miten sitä voi-
daan hyödyntää käyttöteorianä. Mielenkiintoni sosiaalipedagogista hevostoimin-
taa kohtaan kasvoi, joten olen harkinnut hakemista sosiaalipedagogisen hevos-
toiminnan täydennyskoulutukseen.

Opinnäytetyötä tehdessä pohdin myös sosiaalipedagogisen hevostoiminnan
eettistä puolta. Jerrod Tannenbaum on esittänyt tärkeän huomion koskien eläin-
ten hyvinvointia joita käytetään eläinavusteisessa toiminnassa tai terapiassa:
Onko eläinten kohtelu kunnioittavaa, vai onko toiminta vain yksipuolista, josta
vain ihminen hyötyy? Ei ole hyväksyttävää, että eläimiä käytetään pelkästään
välineenä saavuttaa hoidon tavoite, ilman että kiinnitetään huomiota eläimen
oikeuksiin ja eläimen itseisarvoon. Tannenbaumin mielestä esimerkiksi sosiaa-
lialan työntekijöiden, jotka aikovat ottaa eläimen mukaan hoitoavuksi täytyy tun-
nistaa eläimen antava ainutlaatuinen panos, kiinnittämällä huomiota työparina
toimivan eläimen tarpeisiin asiakkaan hoitoprosessissa. (Tedeschi, Fitchett &
Molidor 2005, 72–73)

Opinnäytetyöni tuloksista voidaan nähdä, että toiminnan turvallisuus oli yksi
vahvimmin esiin nousseista asioista jokaisella haastateltavalla. Se viittaa mie-
lestäni haastateltavien ammattitaitoon ja vahvaan tietämykseen niin hevosista
kuin heidän asiakasryhmistään. Toiminnan ammatillinen toteuttaminen ilmenee
myös toiminnan suunnitelmallisuutena ja arvioimisena. Lisäksi haastateltavat
toteuttavat työtään omista ammatillisista lähtökohdistaan, eli tuntevat omat ra-
jansa esimerkiksi asiakasryhmiä valittaessa.

Mielestäni sosiaalipedagogista hevostoimintaa ei voi harjoittaa ilman sosiaali-,
terveys- tai kasvatustieteiden koulutusta, koska työntekijällä tulee olla vahvojen he-
vostaitojen lisäksi myös ammatillista tietoa eri asiakasryhmistä ja heidän kans-
saan työskentelystä. Olisi myös tärkeää, että toiminta olisi nimikesuojattu ja sen

laatua valvottaisiin jollain kriteeristöllä. Tällä tavoin asiakkaan tai lähettävän tahon olisi helpompi tietää minkälaista palvelua hän ostaa, ja myös toiminta kentällä pysyisi laadukkaana.

Koska sosionomin koulutus antaa laajan osaamisen sosiaalialalle, siitä saa mielestäni erittäin hyvän lähtökohdan harjoittaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on mielestäni erittäin hyvä ja toimiva toimintamalli sosiaalisen kuntoutuksen ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Se sopii mielestäni lapsille ja nuorille, mutta yhtä hyvin myös aikuisille.

5.3. Opinnäytetyön luotettavuus ja eettinen näkökulma

Tässä luvussa pohdin työni eettistä näkökulmaa Diakonia-ammattikorkeakoulun Kohti tutkivaa ammattikäytäntö -oppaan ohjeita peilaten. Opinnäytetyöni aihe oli mielessäni jo silloin, kun aloitin opiskelun Diakonia-ammattikorkeakoulussa vuonna 2010. Koska haaveenani oli tulevaisuudessa yhdistää hevosharrastus ja sosionomin työ, huomasin, että Diakin vapaasti valinnaisiin opintoihin kuului kaksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan kurssia. Valitettavasti näistä kahdesta kurssista järjestettiin vain ensimmäinen: Sosiaalipedagogiikka hevostoiminnassa. Kurssiin sisältyi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja hevosen hyvinvointi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähtökohtana. Kurssista oli paljon hyötyä opinnäytetyöni tekemisessä, ja se lisäsi ymmärrystäni sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta.

Aiheen valintaa perustelen myös sillä, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta on monelle vielä täysin vieras käsite. Opiskelukavereistani vain yksi oli kuullut toiminnasta, myöskään opettajille tämä toiminta ei ollut tuttua. Tarkoitukseni on myös tällä työllä lisätä hevostoiminnan tunnettavuutta, koska sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan toimivia keinoja, jotta voidaan vähentää muun muassa lasten ja nuorten syrjäytymistä.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vielä sen verran uusi ja vähän tunnettu toimintamuoto, ettei siitä ole vielä kovinkaan paljon teoretietoa. Suurin osa teo-

riasta löytyikin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen hanketoista, opinnäytetöistä (amk) ja Pro gradu -tutkielmista. Pysin kuitenkin käyttämään työssäni siihen soveltuvia luotettavia lähteitä monipuolisesti.

Haastatteluaineistoni luotettavuutta ilmentää, että se on kerätty kaikilta haastateltavilta henkilöiltä samalla tavalla puhelimitse, samaa haastattelurunkoa käyttäen. Ennen haastattelun tekemistä, kerroin heille opinnäytetyöni aiheesta ja tavoitteista. Haastatellut henkilöt ovat kaikki suorittaneet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutuksen, joten heillä kaikilla on sama teoriapohja aiheesta.

Haastatteluiden litteroinnin olen tehnyt sanatarkasti ja kaikki käytettävissä ollut aineisto on otettu huomioon aineistoa analysoitaessa. Aineiston analysoinnissa on käytetty samaa tekniikkaa alusta loppuun saakka. Olen myös pitänyt huolta, ettei aineisto joudu muuhun kuin sovittuun tarkoitukseen ja tuhoan sen työn valmistumisen jälkeen. Haastateltavien nimiä tai muita tunnistetietoja, kuten paikkakuntia, ei ole mainittu, jotta he pysyisivät anonyymeinä. Valmiin opinnäytetyön lähetän kaikille haastateltaville sovitusti sähköpostilla. Koska haastateltavien määrä ei ole suuri, opinnäytetyön tuloksia ei voida yleistää.

5.4 Jatkotutkimus- ja kehittämissuhteet

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tehdä pitkäkestoinen kvantitatiivinen tutkimus, jossa tutkittaisiin esimerkiksi puolen vuoden ajan miten sosiaalipedagoginen hevostoiminta vaikuttaa asiakkaan toimintakykyyn. Tutkimus tehtäisiin tutkimalla asiakasta ja hänen toimintakykyään ennen kuin hän aloittaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan, sen aikana ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan loputtua. Tällaisella pitkäkestoisella kvantitatiivisella tutkimuksella voidaan tutkia sosiaalipedagogisen hevostoiminnan vaikuttavuutta asiakkaan näkökulmasta.

Tätä opinnäytetyötä tehdessäni minulle heräsi kysymys, miksei sosionomin koulutukseen olla sisällytetty Green Care -tyyppisen toiminnan esittelyä. Green Ca-

re on luontoon ja maaseutuympäristöön liittyvää toimintaa, jolla edistetään ihmisten hyvinvointia ja elämälaatua. Menetelminä siinä ovat esimerkiksi maatilan kuntouttava käyttö, eläinavusteinen ja luontoavusteinen toiminta, kuten sosiaalipedagoginen hevostoiminta, seikkailukasvatus, puutarhaterapia sekä kuntouttavatyö. Green Caren mahdollisuuksien nähdään olevan erityisesti sosiaalipalveluissa, ennaltaehkäisevissä varhaisen puuttumisen malleissa sekä laitoshoidosta toipuvien kuntoutuksessa. Green care toiminnan kehittymisen ja kasvamisen kannalta olisi tärkeää, että sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden koulutukseen sisällytettäisiin mahdollisuus tutustua alan yrittäjyyteen, sekä Green Care alaan liittyviin sisältöihin. Näin ollen koulutuksen käyneillä ammattilaisilla olisi tarvittava osaaminen ja mielenkiinto perustaa monialaryhtyksiä. Varsinainen osaaminen Green Care -menetelmiin tulee kuitenkin hankkia täydennyskoulutuksessa. (Putkonen-Hutchins 2010, 15.)

Vaikka erilaiset eläinavusteiset toiminnat ja luontoavusteiset terapiat ja niihin liittyvä tutkimus lisääntyy maailmalla kokoajan, on eläinavusteisen sosiaali-, terveys- tai kasvatustieteiden alaan liittyvän toiminnan opetusta ja tutkimusta Suomessa kuitenkin vielä melko vähän. Esimerkiksi joissain Euroopan maissa ja Pohjois-Amerikassa sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden alalla on tarjolla esimerkiksi eläinavusteisen toiminnan maisteri-ohjelmia. (Putkonen-Hutchins 2010,16.)

Diakonia-ammattikorkeakoulu (Diak) tarjoaa opiskelijoilleen mahdollisuuden opiskella sosiaalipedagogista hevostoimintaa osana tutkintoaan. Koska opintokokonaisuus poikkeaa Diakin teoriapainotteisesta opetuksesta, haastaa sen suunnittelu ja toteuttaminen koulutuksen järjestäjät. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan sisällyttämisen myös muihin opintokokonaisuuksiin esimerkiksi harjoitteluiden tai opinnäytetyön muodossa, nähtäisiin tukevan opiskelijoiden oppimista, koska sosiaalipedagogisen hevostoiminnan oppimisen on todettu olevan haasteellista. (Putkonen-Hutchins 2010, 16.)

Pohdin myös olisiko Green Care alan sisällyttäminen Diakonia-ammattikorkeakoulun opintokokonaisuuksiin mahdollista. Nykyään sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan tietoja ja taitoja erilaisista toimintamenetelmistä ja muodoista. Ainakin opiskelijoiden kiinnostus eläinavusteiseen toimintaan näkyy jo pelkäs-

tään opinnäytetöiden lisääntymisenä aiheesta. Vaikka Suomi onkin monessa asiassa edelläkävijänä, niin eläinavusteisen toiminnan hyödyntämisessä olemme vielä alkutekijöissä.

LÄHTEET

- Aro, Jenni 2003. Hevonen – terapeutti ja työtoveri. Ratsastusterapeutin kokemuksia ratsastusterapiasta. Jyväskylän yliopisto. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma.
- Beck, Alan M. 2000. The use of animals to benefit humans: Animal Assisted Therapy. Teoksessa Aubrey Fine (Edited by.) Handbook on Animal Assisted Therapy- Theoretical foundations and guidelines for practice. Academic Press, 21–40.
- Ekebom, Hanna & Kupari, Minna 2012. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelun tukena. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö
- FEI i.a. About para equestrian dressage. Viitattu 15.2.2013.
<http://www.horsesport.org/disciplines/dressage/about-para-equestrian-dressage>
- Haapiainen, Susanna 2010. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta toimintakyvyn tukena. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Hart, Lynette A. 2000. Understanding animal behavior, species, and temperament as applied to interactions with specific populations. Teoksessa Aubrey Fine (Edited by.) Handbook on Animal Assisted Therapy- Theoretical foundations and guidelines for practice. Academic Press, 81–99.
- Heiskanen, Heikki 2011. Tervehdys kirjan lukijoille koulutuksen järjestäjältä. Sanna Mattila-Rautianen (toim.) Ratsastusterapia. Jyväskylä: PS-kustannus, 8–9.
- Hevosopisto 2011. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet. Viitattu 25.10.2012. http://www.hevosopisto.fi/index.phtml?page_id=124096&navi_id=124096&
- Hevosopisto 2012. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. Viitattu 25.10.2012. http://www.hevosopisto.fi/index.phtml?page_id=123583&navi_id=123583&

- Hevosopisto 2013. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. Viitattu 21.3.2013.
http://www.hevosopisto.fi/fin/opiskelu/aikuiskoulutus/sosiaalipedagoginen_hevostoiminta/
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hyvätti, Nina 2005. Talliyhteisöstä potkua elämään – syrjäytyvä nuori talliyhteisössä. Teoksessa Seija Okulov & Katja Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi - sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopio: Kuopion yliopisto, 11–19.
- Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Ketolainen, Sanna 2005. Hevoset kuntouttajina – kokemuksia huumeriippuvaisen nuorten aikuisten kuntouttamisesta. Teoksessa Seija Okulov & Katja Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi – sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksenkokemuksina. Kuopio: Kuopion yliopisto, 67–78.
- Kjälldman, Ritva 2010. The Impact of Socio-Pedagogic Equine-Activities intervention on Special Education Pupils with Neurological Disorders. Viitattu 3.3.2013. <http://www.smts.fi/jul2010/esite2010/061.pdf>
- Koistinen, Kari 2005. Hevostoiminta ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Teoksessa Seija Okulov & Katja Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi - sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopio: Kuopion Yliopisto, 1–10.
- Kurki, Leena & Nivala, Elina 2006. Johdanto. Teoksessa Leena Kurki (toim.) & Elina Nivala. Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen: johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampere University Press, 11–24.
- Kurki, Leena 2006. Kansalainen persoonana yhteisössään. Teoksessa Leena Kurki (toim.) & Elina Nivala Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen:

- johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan. Tampere: Tampere University Press, 115–192.
- Kurki, Leena 2011. Sosiokulttuurinen innostaminen yhteistyönä. Teoksessa Petteri T Ruuskanen, Katri Savolainen & Mari Suonio (toim.) Toivo sosiaalisessa. Toivoa luova toimintakulttuuri sosiaalityössä. Kuopio: UNIpress, 39–68.
- Laitinen, Anne 2011. Johdatus aiheisiin - lyhyt oppimäärä hevosen käytön eroavaisuuksista kuntoutuksessa. Viitattu 15.2.2013.
http://www.hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/30.3.2011/Mita_miksi_miten_viimeistely_Hippolis30032011.pdf
- Launonen, Leevi & Puolimatka, Tapio 1999. Sosiaalipedagogiikan ihmiskäsitykset ja etiikka. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- MacLean Barbara 2011. Equine-assisted therapy. Journal of rehabilitation research & development, 7/2011, 10–11.
<http://www.rehab.research.va.gov/jour/11/487/maclean487.html>
- Mallon, Gerald P., Ross, Samuel B., Jr., Ross, Lisa 2000. Designing and implementing animal-assisted therapy programs in health and mental health organizations. Teoksessa Aubrey Fine (Edited by.) Handbook on Animal Assisted Therapy- Theoretical foundations and guidelines for practice. Academic Press, 115–128.
- Mattila-Rautiainen, Sanna 2011. Esipuhe. Teoksessa Sanna Mattila-Rautiainen (toim.) Ratsastusterapia. Jyväskylä: PS-kustannus, 10–12.
- Mustonen, Laura 2008. Oletko katsonut hevosta silmiin? Sosiaalipedagoginen hevostoiminta erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kuntoutuksessa. Hämeenlinna. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma.
- Okulov, Seija 2005. Esipuhe. Teoksessa Seija Okulov & Katja Koukkari (toim.) Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi - sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopio: Kuopion Yliopisto.
- Orava, Jenna 2010. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan päämäärät ja toteutus. Erityispedagogiikan pro gradu- tutkielma. Itä-Suomen yliopisto
- Palola, Leni 2003. Laukki-projekti. Ratsastusterapia psykososiaalisena kuntoutuksena. Teoksessa Outi Linnosuo (toim.) Sosiaalinen ja toiminnal-

lis-terapeuttinen työ nuorten kanssa. Turku: Turun Ammattikorkeakoulu, 78–105.

- Putkonen-Hutchins, Mari 2010. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta Diakonia-ammattikorkeakoulun vapaasti valittavissa opinnoissa. Turun yliopiston ja Suomen Hevosopiston Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa – täydennyskoulutus.
- Saastamoinen, Katri 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu -työ. Viitattu 15.2.2013.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20090016/urn_nbn_fi_uef-20090016.pdf
- Selvinen, Satu 2011. Johdanto. Sanna Mattila-Rautianen (toim.) Ratsastusterapia. Jyväskylä: PS-kustannus, 14–19.
- Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011a. Eettiset ohjeet. Viitattu 2.1.2013.
http://files.kotisivukone.com/hevostoiminta.kotisivukone.com/UUDE_T_TIEDOSTOT/eohjeet_logopaperilla.pdf
- Sosiaalipedagoginen Hevostoimintayhdistys ry. 2011b. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Viitattu 1.4.2013. <http://www.hevostoiminta.net/10>
- SRL 2011. Suomen ratsastajainliitto. Ratsastus on merkittävä liikunta- ja urheilulaji. Viitattu 8.3.2013.
http://www.ratsastus.fi/ratsastus_kasvattaa_suosiotaan
- SRL i.a. Suomen ratsastajainliitto. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta auttaa lapsia ja nuoria. Viitattu 4.2.2013.
http://www.ratsastus.fi/srl/srl_tiedottaa/101/0/kiinnostaako_sosiaalipedagoginen_hevostoiminta
- Suomen ratsastusterapeutit ry 2012. Ratsastusterapia. Viitattu 1.2.2013.
<http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>
- Tedeschi, Philip, Fitchett, Jennifer & Chirstian E. Molidor 2005. The Incorporation of Animal-Assisted Interventions in Social Work Education. Journal of Family Social Work, Vol. 9(4) 2005, 59–77. Viitattu 3.2.2013.

http://www.humananimalconnection.org/PDF/AASW_in_Education.pdf

Vapalahti, Kati 2012. Nuorisokodin nuorten ja heidän ohjaajiensa kokemuksia sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Teoksessa Juha Hämäläinen (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja Vuosikirja 2012. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 101–132.

Yrjölä, Marja-Leena 2011. Hevosen vaikutukset ja ihmiselle asettamat haasteet. Teoksessa Sanna Mattila-Rautiainen (toim.) Ratsastusterapia. Jyväskylä: PS-Kustannus, 88–109.

LIITE: Haastattelulomake sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajille

Taustatietoja:

- Mikä on pohjakoulutuksesi? Onko siitä ollut hyötyä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamisessa?
- Minkälainen hevostausta sinulla on?
- Missä ja milloin suoritit sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutuksen?
- Kauanko olet harjoittanut sosiaalipedagogista hevostoimintaa?
- Onko toimintasi päätoimista?
- Jos toiminta on sivutoimista, niin kuinka paljon sitä on?
- Mille asiakasryhmille olet ohjannut sosiaalipedagogista hevostoimintaa?
- Missä paikoissa olet harjoittanut toimintaa?

1. SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN SOVELTUVUUS ERI RYHMILLE:

- Miten määrittelet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan?
- Mitä erityistä sosiaalipedagoginen hevostoiminta antaa asiakkaalle?
- Mille erityisryhmille sosiaalipedagoginen hevostoiminta mielestäsi soveltuu?
- Mille erityisryhmille toiminta ei mielestäsi sovellu?

2. KÄYTÄNNÖN TOIMINNAN TOTEUTTAMINEN:

- Mitä kautta asiakkaat tulevat sinulle?
- Miten yhteistyö lähettäjätahon kanssa toimii?
- Teetkö yhteistyötä asiakkaan lähipiirin kanssa?
- Millä tavalla toiminnan tavoitteet asetetaan asiakkaalle?
- Voiko asiakas itse asettaa omia tavoitteita?
- Miten tavoitteiden toteutumista arvioidaan?
- Minkälaisia menetelmiä ja keinoja käytät työssäsi?
- Onko lapsilla eri menetelmiä kuin aikuisilla?
- Minkälainen rooli hevosella on toiminnassa?

- Onko erityyppisille asiakkaille eri hevoset?
- Minkälaisia erityisiä ominaisuuksia hevosella on?

3. SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA POHJAUTUU SOSIAALIPEDAGOGISEEN VIITEKEHYKSEEN, MITEN SEN PERUSELEMENTIT NÄKYVÄT TOIMINNASSA?

- Minkälaisia toimintakerrat yleensä ovat?
- Mitkä toiminnot painottuvat eniten?
- Miten asiakkaat reagoivat toimintaan, onko havaittavissa positiivisia tai negatiivisia vaikutuksia?
- Onko hevosella voimakkaampi vaikutus asiakkaaseen verrattuna muihin toimintoihin?

4. OLOSUHTEIDEN MERKITYS TOIMINNASSA:

- Millaisten olosuhteiden tulee mielestäsi olla, jotta sosiaalipedagoginen hevostoiminta voisi toimia hyvin?
- Onko joitain tekijöitä jotka voivat heikentää toimintaa?
- Voiko mielestäsi tallilla toimia yhtä aikaa normaali ratsastuskoulu ja sen ohella sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmiä?
- Miten mielestäsi muu toiminta talliympäristössä vaikuttaa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmien toimintaan, ja päinvastoin?
- Onko joitakin muita asioita, jotka mielestäsi vaikuttavat toiminnan onnistumiseen?

5. YHTEISTYÖ MUIDEN SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN OHJAAJIEN KANSSA:

- Teetkö yhteistyötä muiden sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimijoiden kanssa?
- Koetko saavasi tukea toimintaasi muilta sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimijoilta?
- Minkälaiset mahdollisuudet sinulla on kehittää omaa työtäsi?
- Miten sosiaalipedagogista hevostoimintaa voitaisiin kehittää?

- Mikä auttaa sinua jaksamaan työssä?

Lopetus: Tässä oli nyt minun puolestani kaikki kysymykset, mutta olisiko sinulla mielessä vielä jokin asia, jota ei ole käsitelty. Haluaisitteko lisätä vielä jotain?

Kiitos haastattelusta!